

BLIDÖ SOCKENS HEMBYGDSFÖRENING

Årsnummer 2013

Innehåll:

Blidö Sockens Hembygdsförenings styrelse vald 2012

Ordförande har ordet

Kristusbilden i Blidö kyrka har en märklig historia

Gravstensinventeringen

En del av livet i socknen förr

Birgitta Nilsson har sänt in en släktbild med 5 generationer.

Kurs i släktforskning

Våra skolor och kolonier

Skolans framväxt i Blidö Socken

Nya skolan i Köpmanholm

Vi hedrar Bosse Wiklund och Birger Ahlrén

KOSSERA, KOSSERA... av Bo Wiklund

”Kerstin på skärets” matrecept, så enkla och så goda!

Spännande bilder från Erik Åhman

Bojan och Sven berättar

Verksamhetsberättelse 2012

Planerade aktiviteter och Kalendarium

Mer och ny info på vår hemsida

Blidö Sockens Hembygdsförening

www.bshf.se

www.hembygd.se/blido

Pris 50 kr

BLIDÖ SOCKENS HEMBYGDSFÖRENING STYRELSE

Valda på årsmötet 2012

Anders Sundberg (ordf)	Tel: 0176 – 826 41	Mobil: 070 – 340 17 95
Anita Bertilsson (vice ordf)	Tel: 0176 – 815 12	Mobil: 076 – 231 97 79
Birgitta Angeberg-Edlund (sekr.)	Tel: 0176 – 412 91	
Jan Engström (kassör)	Tel: 0176 – 822 14	Mobil: 070 – 594 24 46
Maud Nevrell	Tel: 0176 – 884 58	Mobil: 070 – 30 35 100
Ewa Broberg	Tel: 0176 – 820 22	Mobil: 070 – 738 20 28
Thomas Alfredsson	Tel: 0176 – 804 00	Mobil: 073 – 344 22 14
Gösta Roxell	Tel: 0176 – 821 18	(repr Oxhalsö byalag)
Hans Lindstedt	Tel: 0176 – 821 81	(suppleant Oxhalsö byalag)
Webbansvarig: Göte Lagerkvist	Tel: 0176 – 826 10	Mobil: 070 – 540 04 33
Ombud för regionalt hembygdsförbund Anita Bertilsson	Tel: 0176 – 815 12	Mobil: 076 – 231 97 79
Revisor: Per Ottoson	Tel: 0176 – 820 27	
Revisorsuppleant: Jan Orsvärn	Tel: 0176 – 810 98	
Valberedning: Bertil Karlsson	Tel: 0176 – 817 55 (sammankallande)	
Rolf Fransson	Tel: 0176 – 885 85	
Ola Söderman	Tel: 0176 – 811 35	

Postadress: c/o Anders Sundberg, Västerö 1542, 760 17 Blidö

Enskilt medlemskap 150 kr

Familjemedlemskap 250 kr

Bankgiro: 344 - 5665

Redigering: Göte Lagerkvist

Teckning: Ulf Edlund

Foto: Bilder hämtade ur respektive artikel.

ORDFÖRANDE HAR ORDET

Först vill jag tacka alla medarbetare i hembygdsföreningen för det jobb och det engagemang som ni har lagt ner under året både på båtsmanstorp och på de aktiviteter som vi genomfört! Nu känns torpet så välkomnande när man kommer in innanför den höga tröskeln!

Något jobb och lite målning återstår fortfarande i torpet men det mesta är gjort. När jag skriver det här är det vinterkallt och is och snö. Men det kommer en vår och en sommar så småningom, det brukar det göra!

Då planerar vi att ha torpet mer öppet för besök, kaffeservering ska vi locka med – vi har frågat Roffe Bagarn om han vill hjälpa oss – och så hoppas vi att trädgården ska få bättre jord och mera blommor av alla de slag. I styrelsen har vi länge pratat om en syrenhäck och ett astrakanäppelträd. Är det dags för det nu? Vi måste också fortsätta med den påbörjade gärdesgården. Ett båtsmanstorp behöver en gärdesgård.

När den första snöstormen slog till med kraft i november hade vi ett planeringsmöte inför framtiden. Deltagare i konferensen var medlemmar ur styrelsen samt särskilt inbjudna gäster. Både de och styrelsemedlemmarna hade massor av idéer som vi ska sätta oss ner och tänka genom vilka som är möjliga att genomföra redan i år. Det blir spännande!

För det är ju så att en hembygdsförening inte bara kan syssla med det som varit. Vi har ett kulturarv att förvalta och vara rädda om. Det som är basen och som vi nu ska vi bygga vidare på.

I kulturarvet ligger att vi ska vara aktsamma om vår miljö och få både fritidsboende och fastboende att känna att det här är något vi ska vara rädda om. Det är fint på våra öar och ängar och hagar ska få blomma i fred som de alltid har gjort.

Gärna med betesdjur som håller landskapet öppet.

Jag är övertygad om att hembygdsföreningen behövs och har en framtid. Nu gäller det att få ännu fler engagerade och delaktiga i vårt arbete.

Vi har många intressanta föremål som det inte funnits plats för i torpet. Apropå framtid så skulle vi gärna vilja ha ett hus till bredvid torpet där vi kan visa föremålen och även arrangera olika utställningar. Det känns som vår nästa stora uppgift

Vi har våra fasta programpunkter förutom det nya som nu håller på att ta form. Det är hembygdsdagen som vi har antingen i slutet av juli eller i början av augusti. Det annonserar vi om och information om hembygdsdagen kommer på vår hemsida. (Adress till hemsidan är: www.bshf.se). Vi tror att den dagen blir än mer besökt än tidigare eftersom vi då ska försöka oss på att duka upp en lunch med sill och potatis före underhållningen. Eller medan. Vad sägs dessutom om en svängom till sprittande toner? Dans muntrar upp i alla sammanhang.

Senare på sommaren har vi som vanligt allmogebåtsseglingen som också brukar vara populär. Kom och segla eller ro ute på Blidösundet! Ju fler båtar desto roligare – och ju mer att titta på för de som står på bryggor och på stranden.

Ja ni hör att vi vilar inte på hanen som det brukar sägas.

Välkommen till våra möten!

Eller nappa på att vara med i någon av våra arbetsgrupper!

Anders Sundberg, ordförande

Ännu en Årsskrift! Det har blivit några stycken under åren. För min del började det med att jag hjälpte Kerstin Lind med tryckoriginal. Hon använde ett Microsoftprogram "Publischer", vilket inte fanns hos tryckeriet. Vi gjorde då Acrobatfiler (PDF) för att få Årsskriften tryckt. Numera görs Årsskriften i MS Word, vilket inte är så lätt, även här måste vi använda PDF filer för tryckningen. Årets Almanacka handlar om våra gamla skolor och kolonier. En uppföljning i Årsskriften känns helt naturlig, med författarens tillstånd återger vi därför ett par artiklar som Malou Norrby skrivit. Ett stort tack till alla som bidragit med texter och bilder! Almanackan har fått större rutor enligt önskemål. En ny hemsida: www.hembygd.se/blido.

En kurs om "Släktforskning" utannonseras också. Glöm inte att anmäla dig! En förhoppning om intressant läsning och ett gott nytt år!

Göte Lagerkvist framför datorn.

KRISTUSBILDEN I BLIDÖ KYRKA HAR EN MÄRKLIG HISTORIA!

Jag hade under sextioalet gjort en del kyrksilver och andra större silverarbeten och vid denna tid hyrde jag två rum som ateljé i Klara Kyrkas församlingshus.

En dag blev jag av kyrkans styrelse tillfrågad om jag kunde göra en kristusbild till Klara Kyrkas sidoskepp. Man planerade där ett litet altare för smärre andakter och sammankomster. Och man frågade om jag kunde göra några skissförslag. Jag tackade ja, men förklarade svårigheterna med att göra skisser så att alla i styrelsen blev nöjda. Jag föreslog i stället: Jag gör något som jag själv tycker skulle passa i sidoskeppet och ni får ta ställning till ett färdigt resultat. Är det så att ni godtar resultatet är det ok, om inte då kan vi tillsammans resonera oss fram till ett annat förslag.

Sextio- och även sjuttioalet i Sveriges silverhistoria kännetecknas av helt släta och rena ytor, dekorer och förgyllningar var i det närmaste bannlysta. Det var Erik Flemmings, Wiven Nilssons och Sigurd Perssons strama silversmide som gällde.

Jag ville göra en altartavla så att det lilla altaret också kunde ge plats och även hårbärgera några ljusstakar, vaser och annat som passade för enskilda andakter. Jesus talade ju mycket om "Liljorna på marken och fåglarna under himmelen" Det tyckte jag mycket om och jag lät hans blod från spiksåren i händer och fötter "rinna" och bilda blommor och rankor på bilden. Även såret i sidan lät jag övergå i blomliknande formationer för jag tyckte att om det var någon som hade "hjärtat utanpå" så var det Jesus. Och jag tyckte om att ciselera de små fåglarna ovanför korsets armar.

Men jag märkte genast då jag visade resultatet en viss tveksamhet hos styrelsemedlemmarna. Ingen kunde eller vågade öppet säga sin hjärtas mening och man bad om betänketid. När jag efteråt talade med några styrelsemedlemmar fick jag höra att arkitekten hade tyckt om förslaget och tillstyrkt tillsammans med några andra, men resten ansåg att bilden var för överdekorerad och som någon sa: "katolsk". Även tyckte några inte om det tydliga utanpåliggande förgyllda hjärtat, och någon hade tyckt att blomrankorna kunde uppfattas som ormlika, vilket ju verkligen inte alls passar i kyrkliga sammanhang.

Sagt och gjort. Denna gång lovade jag att komma med ett skissförslag. Jag hade en skulptörvän som hade en mindre Jesusfigur i gips och den målade jag i silverfärg och satte fast den på en enkel trämodell av ett kors och visade för styrelsen och sa att jag skulle kunna ordna så att figuren gjöts i silver. Förslaget mottogs med entusiasm och figuren gjöts på ett silvergjuteri i Vasastan. Sen gjorde jag ett kors av ljus ekträ och monterade på en sockel och saken var klar. Jag har inte varit i Klara Kyrka på länge men antar att figuren finns kvar i sidoskeppet till höger.

Silver är dyrt och jag visste inte var jag skulle göra av bilden. En förmögen kvinna hade vid ett tillfälle sett tavlan och ville köpa den och förklarade att hon tyckte så mycket om symboliken med fåglarna ovanför korset. Jag förstod inte vad hon menade för jag hade inte tänkt så mycket på fåglarna mer än att jag tyckte dom var små och vackra och skojiga att göra. Jo, det var tolv fåglar på ena sidan korset och elva på den andra. Jag hade alltså tänkt på den lärjunge som förrådde Jesus. Detta hade jag inte haft en tanke på, men ville naturligtvis inte säga henne det.

Men sälja tavlan ville jag inte, jag tyckte inte om att den skulle finnas i någons privathem, ville att den skulle kunna ses av många.

Jag gömde bilden i min lägenhet i stan bakom ett badrumsskåp. Gömde och glömde. Årsstämpeln är R9 vilket betyder 1967.

För några år sen skulle badrummet renoveras och jag "hittade" då bilden. Jag tog ut den nu nästan helt mörkoxiderade tavlan, gjorde ren den och satte upp den på en av mina väggar här på Blidö.

En gång kom Karl-Erik Lindefors hit och fick se tavlan. Han bad att få återkomma och ta sin hustru med sig. Det blev jag glad för och sa att dom var mycket välkomna. Vi satt och samtalande och plötsligt frågade Karl-Erik om tavlan var till salu.

Jag blev oerhört glad och sa att den inte var till salu, men att jag kunde tänka mig att skänka den till Blidö Kyrka.

Och så blev det och det är jag lycklig för.

Yngve Berger

GRAVSTENSINVENTERINGEN

Arbetet med att inventera gravstenar och att identifiera de gravsatta har pågått under många år. Det var *Genealogisk Ungdom* som i slutet av 1970-talet startade inventeringen. Sedan *Svenska Släktforskarförbundets* start 1986 har inventeringen fortsatt i förbundets regi.

I ett dataregister matas uppgifterna in av en inventerare, med församling, årtal, boställe m m samt en beskrivning av gravstenens utseende, ofta med foto. I detta register kan man sedan söka uppgifter om inventerade gravstenar från hela Sverige. Man kan söka på namn, vilket kan vara till hjälp i släktforskningen.

Gravstensinventeringen presenteras och rapporteras under en egen avdelning i *Nättidningen Rötter*. Adressen är www.genealogi.se/gravsten/

Många anser det viktigt att bevara gamla både vackra och kulturellt intressanta gravstenar. På några kyrkogårdar placeras gravstenar från utgångna gravar utmed kyrko- eller kyrkogårdsmuren, på andra kör man dem till stenkrossen. På Blidö kyrkogård grävdes nyligen ett större antal stenar ned inom ett känt område på kyrkogården; men först blev de noggrant avfotograferade.

Gravstenar av kulturhistoriskt värde har sparats och kommer att sparas. En av dessa, som står mot en mur, har den ovanliga inskriptionen *Hoxhalsö*. Den måste ha stått på en grav över Bogg Anders Andersson, dvs Dalkarl'n som har givit namn åt skogen som jag bor på, jag känner inte till någon annan med det namnet.

En annan sten som jag tycker är både intressant och vacker är den som står nedanför klockstapeln som rests över Mary Ellen Curwen född i England 1856 och död här på Blidö 1905. Den stenen borde få en plats t ex bredvid "Hoxhalsö"-stenen.

Sedan ett par år har jag hållit på med inventeringen på kyrkogården här på ön. Tills dags dato har jag hunnit med att samla in uppgifter om de flesta gravarna. Foto har jag på alla gravstenar även de stenar som grävdes ner på kyrkogården. Men jag har en bit kvar med inmatning av uppgifter och kontroller på kyrkogården, så jag blir inte klar förrän efter sommaren 2013.

Om någon, efter att ha gått in via Rötters hemsida, hittar direkta fel i min inrapportering, blir jag väldigt glad över att få rapport om detta.

► Startsidan
► Innehåll
► Sakregister A-Ö
► Kontakta oss
► Länkar
► För nybörjare!
► BOKHANDEL

RIKSFÖRBUNDET
► Förbundskansliet
► Göteborgskontoret
► Förbunds-Nytt
► Veckobrevet
► Medlemsföreningar
► Kalendarium
► Gravstenarna
► Namn åt de döda
► Tidningen
► Debatt

LÄSAKSID

Gravstensinventering

Uppdaterad/redigerad 08 mar 2007

Inventera gamla gravstenar!

Databasen Gravsten-Sök

Har finns uppgifter om hittills inventerade gravstenar

Pågående inventeringar

[Lista över nybilkomna i senaste uppdateringen \(Jan 2007\)](#)

[Lista över inventerade kyrkogårdar](#)

[Exempel på inventerade gravstenar](#)

Norsk gravstensinventering

VARFÖR SÅ VIKTIGT?

Sedan 1979 pågår en landsomfattande inventering av äldre gravstenar. Resultatet finns i form av en databas med uppgift om närmare 58.216 gravstenar. De flesta resta före år 1900.

Vad är Gravstensinventeringen?

Sedan slutet av 1970-talet pågår i Sverige en inventering av äldre gravstenar. Det var föreningen *Genealogisk Ungdom* som startade inventeringen. Sedan *Sveriges Släktforskarförbunds* start 1986 har inventeringen fortsatt i förbundets regi.

I ett dataregister matas uppgifterna från en inventeringsblankett in, med församling, årtal, namn, gård, titel och inskription. I detta register kan man sedan söka uppgifter om inventerade gravstenar från hela Sverige.

Gravstensinventeringen presenteras och rapporteras under en egen avdelning i *Nättidningen Rötter*. Gravstensinventeringen uppdateras ständigt.

Adressen är: www.genealogi.se/gravsten/

Varför ska man inventera?

Miljöförstöringen är en av orsakerna till att inventeringen är så viktig. Man ser tydligt spåren på de gamla vackra gravstenarna. En annan orsak är de förekommande gravskändningarna och en tredje begravningslagen från 1991. Läs mer på sidan ??

Värdefulla gravar bevaras

Kulturellt intressanta och värdefulla gravar har en större chans att bli bevarade än andra, även om gravrättsinnehavare saknas. Kyrkogårdsförvaltningarna ute i landet har olika syn på hur de gamla gravstenarna bör skötas. Ibland tas gravstenarna bort och lutas i bästa fall mot kyrkväggen eller kyrkogårdsmuren. Ibland placeras de i magasin, i ett

hörn på kyrkogården eller körs helt enkelt bort. Det är den lokala kyrkogårdsförvaltningen och pastoratet som bestämmer.

Vi kan göra nytta!

Vi kan och bör skynda på med att inventera och dokumentera alla våra gamla vackra gravstenar runt om i landet. Särskilt gäller detta de äldre gravstenarna som av olika anledningar är på väg att försvinna.

Vad räknas som en gravsten?

I gravstenar innefattar man alla sorters gravvårdar. Vi gör inte heller skillnad på det kulturhistoriska värdet av gravstenen. För oss är varje gravsten lika viktig.

Ett bidrag från Palle Lindkvist

EN DEL AV LIVET I SOCKNEN FÖRR

”Mannen som hade gjort sitt vandrade sakta i ljusblå skjorta och mörka byxor med hängslen och i nyputsade snörkängor stillsamt ner mot sjön och brevlådan.” Så inleder Stig Claesson (Slas) sin roman Vem älskar Yngve Frej.

Man kan kanske tänka sig att den mannen är Öragubben Johan-Petter Sjöblom på äldre dagar då han slutat segla till Gillöga för att fiska. Han bodde då på Granö och gick för att hämta brev, kanske från någon av hans barn. Det här är ett försök att beskriva människorna och släkten bakom en av många skutor i Blidö socken, sandkilen Helmi från slutet av 1800-talet.

Den började med att bonden och kyrkorådet Pehr Andersson Sjöblom (1797-1848) från Gubboda/Frötuna flyttade till Blidö och Oxhalsö med sin hustru, den 22-åriga Catarina Andersdotter (1799-1844) från Yxlö. Pehr och Catarina flyttade senare ut till Granö där de genom laga skifte fick mark.

Johan-Petter Sjöblom och hustru Anna-Greta född Sjöberg

De fick fem barn, fyra flickor och en pojke, vid namn Johan-Petter som sedermera kom att kallas ”Öragubben”.

Johan-Petter var deras tredje barn. Född den 4 november 1830, dog av ”slag” 78 år gammal den 27 januari 1908. Han tog namnet Sjöblom förmodligen efter sin far. Under sin uppväxt byggde han en bod av stockar på knappt sju kvadratmeter. Den boden seglade han med sin storbåt till Gillöga Lillskär där han fiskade mycket. Bodan stod på Lillskär, platsen kallades Öarnshamn. Han hade även en saltbod där. Han fiskade på vattnen som kallades Öarnsgrunden. Eftersom han kom från ”Granöran” på Blidö fick han namnet ”Öarn” av de Möjabor som hölls där.

Den 30 december 1853 stod bröllopet mellan honom och 20-åriga Anna-Greta Sjöberg från Själbottna.

De flyttade ut till Granööran där de, förutom fisket, hade både kor och får. Han ägde halva ön. Det finns fortfarande rester kvar av de odlade ängarna på ön. De bodde där under åren 1853 – 1871.

Både på Öran och på Gillöga Lillskär finns rester av husgrunden kvar där hans bod stod. På platsen där en av hans byggnader på Öran stått finns nu ett fritidshus som ägs av en ”Stockholmare”.

Bodan flyttades från Gillöga Lillskär för reparation till Granö och därifrån 1898 till Ängskär då han köpte mark där. Han tog huset med sig när han flyttade. Den ursprungliga boden var en form av dagbok, de övernattande gjorde anteckningar om namn och datum på väggarna. Bodan som renoverades 1978 används flitigt av nuvarande delägare vid besök på Hamnkobben, Ängskär.

De fick mellan åren 1854 och 1877 nio (!) barn varav sju stycken föddes på Granööran och sedan de flyttat iland, de två yngsta på Granö.

Det första barnet, Anders-Petter flöt efter ett haveri i land på en planka i Sydafrika där han gifter sig i Kapstaden. Andra barnet, Johan Bernt, "Alsvassjanne" gifte sig med Emma Jansson (kallad "Stormklockan" för sina röstresurser) från Alsvassen. De fick två söner Gustav och Bernard. Bernard fick dottern skådespelaren Ulla Sjöblom. Gustav och Paulina Sjöblom fick fem barn, ett av dem, Georg, var pappa till Birgitta Nilsson som nu ingår i styrelsen Föreningen Helmis Vänner, ännu en koppling till sandkilen Helmi. Sonen Gösta var den som under Helmis förbyggnad på 2000-talet björkådrade kajutan invändigt tillsammans med Gösta Roxell.

1860 fick de sitt tredje barn, en son som döptes till Carl Gustav som sedermera blev delägare i sandkilen Helmi. Mer om honom längre fram.

Dottern Anna Amanda blev bara fem år, hon dog 1867. Döttrarna Augusta och Tilda fiskade med sin pappa ute på Gillöga. Det sägs att de var lika styva som karlar i skötbåten.

Fjärde sonen August Wilhelm blev inskriven i Stockholms Sjömanshus. Näst yngsta barnet Alfred drunknade utanför Godahoppsudden den 19 december 1896, 22 år gammal. 1877 föddes det sista barnet Frida Helena, kallad Elin

Anna-Greta hade alltså fram till hon fyllt 44 år fött nio barn och samtidigt skött hus och djur när gubben hennes legat ute på fiske eller seglat med laster. På den tiden kom inte jordemodern med helikopter till öarna, man fick klara sig själv eller med hjälp av grannfruarna vid födslar. På Granö hade de alldeles säkert kor, där hade de mera marker, även på "Gärdersbotten/Jarsbotten", närmare Oxhalsö. (Där Nisse Nilsson nu bor.)

Barnen Augusta, Tilda, Elin och Carl hade kor på gubbens marker när dom blev arvtagare efter Öragubben, deras far. Augusta blev kvar på Granö ogift och det sägs att det spökade i hennes stuga.

Öragubben lär ha haft en sandpigge som hette "Juno" samt en storbåt på 10-12 meters längd. Den hade han att segla till Gillöga och Ängskär för fisketransporter. Kanske han var en av de skutskeppare som också seglade till "upplandet" det vill säga Stockholm, Örsundsbro, Enköping eller Norrtälje, med lasten bestående av tunnor med saltad fisk. En tunna saltströmming byttes på höstmarknaderna mot två tunnor råg. Einars syster Märta var som barn med farfar Öragubben och faster Augusta till Örsundsbro. Albert Roxell var som barn med Öragubben och Augusta med till Norrtälje.

Johan-Petter seglade med sin pigge med olika laster. Alldeles säkert seglade sonen Carl med honom och lärde sig på så sätt att segla skuta. Det är obekant hur länge han seglade med Juno. Vi vet dock att Carl 1891 blev hälftenägare av Helmi tillsammans med Anders Österman, Österäng och att han året efter köper ut Anders och blir ensam ägare till Helmi.

Carl seglade Helmi med laster mest bestående av gjutgrus från Stavsnäs och mursand från Ljusterö, Blidö och andra ställen, främst till Stockholm med omgivningar. Han deltog även framgångsrikt vid ett antal kappseglingar mot andra sandkilar, då tillsammans med sin son Einar. År 1897 vann de första pris och fick en silverpokal och 50 kronor. Den sista kappseglingen gick av stapeln olympiaåret 1912, resultat 5:e plats. Då var även Albert Roxell, som var gift med Carls dotter Märta, med ombord.

Vid sekelskiftet blev huset på Granö för litet, "här ryms vi inte" sa Calle och flyttade till Söderäng. Han köpte mark av Anders Jansson i Oxhalsö, båthus ingick i köpet. Förutom seglingar lät han bygga bostadshus och lada samt det sedermera berömda "Sjöbloms dass" från Ture Nermans dikt Gökkväll från 1920. Han hade även djur, både kor och tjur här på Söderäng.

År 1922 blev sonen Einar delägare i Helmi. Året efter blev Helmi avriggad och försedd med motor, hon blev en "motorpråm". Einar med pappa Carl seglade tillsammans till 1944 då Einar fick överta skutan efter Carls död. Under 40-talet transporterade de även maskiner, trämaterial, grus och cement till försvarsanläggningar i farlederna. Gösta Roxell var då med ombord hos morbror Einar. Einar byggde sig ett eget hus på granngården till pappa Carl. Han måste bygga sig ett eget hus för att få plats för sina och Gretas sju barn. Två döttrar, Anna-Greta och Ulla, bor fortfarande i det huset.

Einar sålde Helmi 1946 till en privatperson som lät bygga om henne till husbåt med namnet Ellinor. Man trodde då att Helmi skulle vara borta för alltid för familjen Sjöblom. Efter en tillvaro som husbåt och bokbåt med skilda ägare kom rester av skrovet av Helmi dock åter till Blidö år 1999 för förbyggnad.

Gösta Roxell, som genom sin mor Märta tillhör släkten Sjöblom, kom under förbyggnaden på 2000-talet att aktivt delta i arbetet med att återskapa Helmi. Vidare är Göstas äldsta son Erik Roxell även aktiv i arbete med Helmi.

Så ännu år 2012 är den här släkten Sjöblom representerad i en mer än 120 år gammal Roslagsskuta, sandkilen Helmi.

Den 15 januari 1999 kom skrovet av sandkilen Helmi till Blidö för att där i Föreningen Helmis Vänners regi i samarbete med dåvarande Sjöhistoriska Museet förbygga henne och i görligaste mån återskapa kulturarvet av en sandkil som användes för laster till och från skärgården i slutet av 1800-talet och under första hälften av 1900-talet.

Historien om skutan Helmi finns beskriven i en liten skrift som utges av Föreningen Helmis Vänner. I en bok, Stockholm 1897, beskriver man skutorna som ”med lastdryghet, grundgående och lättskötthet – besättningen består alltid blott af två man, den ena ofta en pojke – förena dessa båtar utmärkta egenskaper såsom snällseglare”. ”Storbåtarna användes till större delen för transport af grus och sand till byggen och fyllningar i Stockholm”.

Ättlingar till Öragubben bor ännu nu under 2000-talet på Granö. 1999 träffades ett 50-tal ättlingar till Öragubben.

Granören flygfoto. Bromskärs brygga syns i höger överkant.

Noterat från 1907 fanns det i Blidö socken ”Hemman och lägenheter. Antal af å hemman befintliga bebyggda brukningsenheter 176 och bebyggda lägenheter 614 samt ägovidd hektar åker och annan odlad jord 610,4”. Carls fastighet var säkert med i den sammanställningen. De hade ju på den tiden inte bara seglatser och fiske som utkomst utan måste också ha jordbruk och djur för sin överlevnad. Hur är förhållandet mellan bebyggda brukningsenheter och bebyggda lägenheter nu, kan man undra?

Det här är en översiktlig bild över en släkts historia kopplad till sandkilen Helmi. Vill man veta mer om hur det var en gång i tiden är Hembygdsföreningens årsskrifter där framlidne Bo Wiklund beskrivit livet i socknen, om dåtidens redskap, böndernas bomärken och skutor med mera, se Blidö Sockens Hembygdsförenings hemsida, finns även på Norrtälje Stads Bibliotek.

Per Ottosson, december 2012

Författaren tackar Gösta Roxell, utan hans ovärderliga hjälp hade inte denna sammanställning blivit till. Källor har även varit Ture Nermans ”En bok om Blidö” och ”Blidöbor”, Hans Lundins ”Från tid till annan” med flera böcker om skärgården förr.

BIRGITTA NILSSON HAR SÄNT IN EN SLÄKTBILD MED 5 GENERATIONER.

Babyn heter Leona Wennberg och är 3 veckor när bilden tas.

Gammelgammelfarmor Lisa Nilsson fyller 96 år till jul. Lisa och maken Bengt Nilsson byggde ett fritidshus i Söderskogen i mitten på 60-talet. Bengt gillade att fiska och kom ofta hem med stora gäddor, som det fanns gott om i Söderfladen på den tiden.

Lisa och Bengt pimplade gärna hinkvis strömming på våarna. Bengt rökte de stora och Lisa lagade delikata anrättningar på resten.

Sonen Leif Nilsson och Birgitta

Sjöblom träffades 1958 och byggde ett fritidshus i Alsvassen. Var fritidsboende fram till pensionen och därefter blev det permanent. Nu bor vi sedan 5 år i lägenhet vid Ångbåtsbryggan i Furusund. Nu är vi Gammelmorfar och Gammelmormor.

Vår dotter Karin Croon tog över huset i Alsvassen, där hon är fritidsboende. Otroligt stolt Mormor. Maken Lars är bofast och arbetar på KMV i Norrtälje.

Mamma Frida Wennberg och Pappa Gerald är de lyckliga föräldrarna och är fritidsboende i Sjöboden på föräldrarnas fastighet. Fem generationer från höger:

(Pappa till Barnet) Gerald Salinas, Birgitta Nilsson, Leif Nilsson

Nedre från höger Karin Croon (mormor till barnet) Leona Wennberg (barnet) Lisa Nilsson (mamma till Leif Nilsson), Frida Wennberg (mamma till barnet).

Redaktionens kommentar: Birgitta Nilsson född Sjöblom har släktband med Öragubben.

KURS I SLÄKTFORSKNING

Blidö Sockens Hembygdsförening anordnar kurs i släktforskning.

Björn Bergström, Rö hembygdsförening kommer att hålla i kursen. Han har på hemmaplan anordnat en, så upplägget är redan beprövat. Vi har tänkt oss att max 8 deltagare går en vardag med Björn. Sedan håller vi själva en egen kurs under helgen samma vecka. Då kan vi vara flera och de som inte får plats eller som är förhindrade att delta en vardag får möjlighet att vara med. Göte Lagerkvist och Hans Hoppe kommer att leda vår egen kurs på helgerna. Gärna med assistans av andra intresserade från vardagskursen.

Tiderna är preliminära:

Vardag, torsdagar 14 febr, 28 febr, 7 mars och 14 mars, mellan 13.00 – 17.00.

Helg, lördagar 16 febr, 2 mars, 9 mars och 16 mar, mellan 13.00 – 17.00.

Känner du för att vara med! Anmäl dig till Göte Lagerkvist. gote.lagerkvist@tc.se, telefon 0176 822 00.

Våra SKOLOR och KOLONIER..

... är temat i årets *Almanacka 2013*.

Det visade sig vid efterforskning på bl a Norrtälje Stadsarkiv att det fanns bra artiklar om våra skolor.

Vi hittade på Stadsarkivet ett tryckt häfte om Köpmanholms skola daterad mars 1998. Vi har tagit delar av texten och bilder. Gör gärna ett besök på Stadsarkivet och läs mer om skolan med intervjuer av byggare, lärare och elever. Du hittar också flera klassförteckningar.

Redaktionen har kontaktat Malou Norrby om tillstånd att återanvända hennes artiklar. Malou har gjort både häftet om Köpmanholms skola och artikeln om våra skolor i tidskriften Blidöbygden 2000, utkom 2001. Den publiceras nu i sin helhet i Årsskriften.

Rosliden, en sommarkoloni har också beskrivits i Öskaret nr 2, 2003. Monica Axén har författat den. Rosliden är numera ersatt av en ny byggnad och privatägd.

Ett stort tack till Sven Österman, som bidragit med bilder och en bildtext. Karl-Erik Knudsen Söe, för bilden på Furusunds skola. Norrtälje Stadsarkiv. Lars Eriksson, för bilden på Oxhalsö skola. Margareta Hammarlöth, för bilden på Vagnsunda skola. Björn Sjöblom, för bilden på Rosliden. Stämmarsunds Trä o Byggvaror AB, för vykortet på Stämmarsunds gård. A-M Gruvell, för bilderna på Söderöra skola.

Hej! Apropos kolonier:

Österäng 5 november 2012

Den första kolonien på Blidö var ett tältläger hos Harald Österman här i Österäng i juli 1927. I "En bok om Blidö" har jag felaktigt uppgett att pojkarna och flickorna bodde på Söderöra. På en bild i boken syns hela skaran på utflykt, med till höger, framför mamma Nora, min bror Anders och jag, 3 och 4 år gamla. I bakgrunden lyfter Harald Österman kaffepannan.

Den 20 juli var kolonien på besök hos oss i Söderäng och skrev i vår Gästbok både namn och en dikt som börjar:

På Österäng svajar vår fana röd, hissad för första gången. Den ska vi älska i liv och död så muntert och kärt lyder sången.

Och med de ganska underbara slutraderna:

Hos kamrat Ture vi varit på kaffe å dopp i hans ägandes gård vid Grönevik så rart få vi alla det är vårt hopp när Sverje blir Rådsrepublik

Barnen var kommunistiska pionjärer i 11- 12- årsåldern. Initiativet sannolikt Tures.

Mera om kolonien finns att läsa i Folkets Dagblad sannolikt i den sk "Lördagskvällen" som Ture under olika perioder redigerade. Jag har en gång läst detta material och eventuellt sett bilder.

Hälsningar Bengt Nerman

Några insändare som kom efter uppmaning om bidrag till historia om skolor och kolonier.

Eva Lindström: Roligt att se vad föreningen håller på med. Hans Hoppes bror Göran Sättare och hans fru Barbro träffades som ledare på Sunda för länge sedan. De är runt 70 år nu.

Ethel Söderman-Sandin: Jag arbetade på Boda småbarnskoloni tillhörande St.Görans församling, ett år som kokerska andra året som barnskötare åren 1965 och 66. De större barnen var på Sunda.

Palle Lindqvist: Barnkolonin i Fällgate. Några år på 1930-talet var det barnkoloni i Fällgate. Det var Elis och Hilma Sjöblom som hyrde ut det stora huset medan de bodde i en av de mindre stugorna.

En av frikyrkoförsamlingarna i Stockholm hade hyrt in sig. Några unga flickor från församlingen skulle sköta barnen. Bland dem var Ingrid som senare gifte sig med Ivan Sjöblom en av Elis och Hilmas söner.

På den tiden var det vanligt att man sköt med dynamit vid jämna födelsedagar. Ett skott för var tionde år. Pojkarna Sjöblom hade en hel del hyss för sig med nämnda flickor och hade fått för sig att tidigt på morgonen saluterade en av flickorna som fyllde jämmt.

Det bar sig emellertid inte bättre än att flertalet barn blev så rädda att de kissade i sängen. Det blev jobbigt för mor Hilma med så mycket extra tvätt.

Historien har jag hört berättas av min Inga som var barnbarn till Elis och Hilma. Hon har ofta sagt att hon hade roligt med "ni-barnen" på somrarna. Det måste alltså ha varit i början av 30-talet.

Blidögårds skola på Runo Hellbergs tid. Kortet är taget runt 1926. Magister Alveryd står till höger och den andre läraren är en vikarie. Magister Alveryd var vid den här tiden mycket sjuklig och han avled 1927, endast fyrtiotvå år gammal. Okänd fotograf.

Skolans framväxt i Blidö socken

Ända sedan 1686 års kyrkolag har det funnits en lagstadgad folkundervisning i vårt land. Det ålades prästerna att inom varje församling se till att dess medlemmar fick undervisning i kristendom och läsning. Oftast tog han klockaren till hjälp då det gällde läsningen.

"Barna-lärare"

På våren 1761 tog klockaren i Blidö socken på sig uppgiften att lära barnen läsa mot att han fick en sockenstuga byggd åt sig. Efter några år stod den klar. 1813 fick Blidö sin första "barna-lärare", Lorentz Nordstedt. Då hade sockenstämman dessförinnan beslutat att inrätta även en ambulerande skola, så att de barn som bodde ute på öarna också kunde få undervisning. Vissa dagar fick skolläraren hålla skola i sin bostad på Blidö och däremellan fick han åka runt bland öarna och undervisa.

Lorentz Nordstedt blev dock inte så långvarig här. Han flyttade, då han fick en mer fördelaktig anställning på annan ort. Detta beklagades, då sockenborna var mycket nöjda med honom. Efter lärare Nordstedt skulle det dröja mycket länge innan Blidöborna åter fick en riktig lärare. Det blev istället män och även kvinnor ur skilda yrkesgrupper som på kortare eller längre tid tog på sig uppgiften att lära barnen läsandets och skrivandets konst.

Genom 1842 års folkskolestadga blev skolan obligatorisk. Det anbefalldes varje socken att inom fem år upprätta, minst en, fast skola med en seminarie-utbildad lärare. Tidsfristen visade sig vara otillräcklig. 1847 var inte ens hälften av alla skolpliktiga barn i Sverige inskrivna i någon skola och i början av 1860 var inte ens hälften av de inskrivna barnen närvarande i sina skolor, enligt de första folkskoleinspektörernas rapporter.

Flyttande mindre folkskolor

Där ekonomi och lokala förhållanden lade hinder i vägen, utgick statsbidrag till "flyttande mindre folkskolor" där även oexaminerade lärare kunde tillåtas undervisa. Detta för att även de mest avlägsna boende barnen skulle kunna gå i skola och så blev det i Blidö socken.

1853 fick Blidö sin andra utbildade lärare, skollärare Lindeberg. Man delade in den ambulerande skolan i tre distrikt: Blidö-Oxhalsö, Yxlan-Furusund och övriga mindre öar. Lindeberg undervisade tre månader i varje distrikt. Några år efter hans död, 1865, gick kyrkostämman med på två lärare i socknen. Den ena var klockaren och den andre, en före detta, livgardist, Johan Rydman. Lönen var då

150 riksdaler och fritt husrum så länge undervisning pågick. Rydman, som bodde i Hagede by på Harö Storö, fick emellertid lova att inte ta hit sin familj, då det skulle bli för ekonomiskt betungande för församlingen.

Genom, bland annat, bevarade brev, ställda till patronen Petter Pettersson på Furusund, har författaren och konstnären Sten Rinaldo kunnat teckna ett porträtt av denne Johan Rydman. Den före detta gardisten som blev reseskollärare i Blidö socken, en fattig och kämpande människa som hade förmåga att rikt formulera sig i skrift. I boken "Dagar och sekler i skärgården" finns ett avsnitt som handlar om honom. Det ger också en god beskrivning av hur problematisk tillvaron kunde te sig för en ambulerande lärare i skärgården, vilket visade sig i svårigheten att få hit utbildade lärare.

Undervisningen ute på öarna var länge sporadisk och hackig. Skolbarnen samlades i, av skolrådet, förhyrda privata hus där det största rummet fick utgöra skolsal och övrigt utrymme fick fungera som lärarbostad.

Lotsarnes enskilda småskola i Köpmanholm.

1869 lät man bygga "en lotsarnes enskilda småskola" i Köpmanholm. Till den skolan fick man den ordinarie läraren Olof Hedin, vilken kom att stanna till, åtminstone, slutet av 1800-talet. (Om honom gick det historier, till långt in på tjugotalet, då Josef Svedjerud gick i skolan där. "Hedin rimmar på brännevin" som Josef sade då jag var på besök för att fråga honom om hans tid i skolrådet.) 1882 blev skolan en fackskola, efter Hedins egna anteckningar på skolans dagbokspärm. I dagboken kan man se att eleverna kommer från både Furusund och Köpmanholm. 1898 hade skolan blivit en vanlig fast folkskola.

Året efter blev den ditills flyttande mindre skolan Oxhalsö-Vagnsunda, en fast skola i Oxhalsö. Då var även Blidögård en fast skola med ett eget skolhus, byggt redan 1878.

Samtidigt som de flyttande mindre folkskolorna kom till, kom också småskolorna. Från början var de till för tätorterna, där man

Yxlö skola, byggd 1908.

Julfest i skolan på Söderöra. Berit står längst fram, med korviga strumpor, med bästisen Herbert Jansson. Berits syster emellan dem. Alexandra Andersson står till höger. "Fröken" syns längst bort till vänster. I övrigt ser man släkt och vänner till eleverna i skolan. Kortet är taget från julen innan Berit hade börjat skolan.

hade behov av att dela upp de stora barnkullarna i mindre grupper. Småskolläraren, oftast en kvinna, tog hand om de yngsta. Senare kom de mindre folkskolorna att utgöra utgångspunkten för småskollärareyrket, ett för vår skola, unik lärarkategori. Småskolan var länge en parallellskola till folkskolan och utgjordes av klass 1 och 2 medan resterande klasser tillhörde den egentliga folkskolan. Först 1919 samordnades småskolan med folkskolan till en enhetlig sexårig skola.

Småskolans inrättande

I Blidö socken inrättades småskolor, både i de ambulerande skolorna och i de fasta. Många är de kvinnor som inlett sin lärarbana med att åka runt på öarna och undervisa skärgårdsbarnen. En av dem, Tyra Lindballe, kom 1925 som nytexaminerad och mycket ung, ut till sin första lärartjänst på Rödlöga och Svartlöga. Efter något år flyttade hon till Oxhalsö skola. Där träffade hon sin blivande man, folkskolläraren Walter Ahlfeldt. Tillsammans blev de Blidöbygden trogna hela sitt yrkesverksamma liv. Först då de gick i pension flyttade de tillbaka till Stockholm, varifrån de båda ursprungligen kommit.

Runt 1910 fanns här i socknen ett tiotal skolor. De fasta var Blidögård, Oxhalsö, Vagnsunda, Yxlö, Furusund och Köpmanholms skola. De flyttande var Svartlöga, Rödlöga, Gräskö, Norröra och Söderöra. Gräsköskolan försvann redan omkring 1910 och 1928 de sista eleverna i Svartlöga-Rödlöga skolor, inklusive barn från Svenska Högarna. Nu började inackorderingarnas tid för de barn som bodde på de yttre öarna, vilket fortgick långt in på femtiotalet. För detta fick barnen speciella bidrag som bestämdes och utdelades av skolrådet.

Några av de fasta skolorna fick egna skolhus under tjugotalet. Enligt protokollboken för Blidö socken har man 1922 fått pengar över och istället för att bygga ny prästgård väljer stämman att bygga skolhus. 1923 står Furusunds skola klar, två år senare, Oxhalsö och 1929 får Vagnsunda sitt nya skolhus. De två senare ritade av en arkitekt Gramén.

Norröra-barnen fick gå på Söderöra och därmed fanns "bara" sju skolor i Blidö socken. Så var situationen då man på fyrtiotalet, med det starkt sjunkande barnantalet, bestämde sig för att slå ihop alla skolor till en gemensam centralskola, den nuvarande Köpmanholms skola.

1924 införs i Blidö socken en fortsättningsskola som till en början är frivillig, men som från hösten 1939 utvecklas till ett sjunde skolår. Fortsättningsskolan innebar att man fick lära sig sådant man kunde ha nytta av i sitt vuxenliv som medborgarkunskap, bokföring, kurser i anslutning till jordbruk, skogsbruk, trädgårdsskötsel, snickeri, sömnad, hushåll och liknande.

Runo och Sixten berättar om skolan i Blidö gård

För att få en bild av hur det kunde vara att gå i en liten skola på tjugotalet tog jag kontakt med Runo Hellberg och Sixten Tenggren i Sikmarö på Blidö.

Sixten började i skolan 1918 och Runo gick i skolan 1923-1929 med påföljande fortsättningsskola i tolv veckor, fördelade på två sex-veckorsperioder under två år. Båda hade Lisa Nyberg i småskolan, som då utgjordes av klass 1 och 2, och folkskolelärare Gustav Alveryd i de övriga klasserna. Alveryd var även kantor i Blidö kyrka och mycket duktig på att spela och sjunga, enligt de båda forna eleverna.

- Ibland skulle han spela vid en begravning under skoltid, och då fick vi klara oss själva, berättar Runo.

- Magister Alveryd var både duktig och bra som lärare, men när hans tålamod tröt hade han nära till käppen, då gällde det att snabbt få upp bänkklocket som skydd, säger Sixten och demonstrerar mimiskt.

- Men han var rättvis, vi fick alla smaka på, inte bara en eller två elever.

Skolvägen var lång, speciellt för Runo, hans fem syskon, och barnen från de andra fem, sex familjerna som då bodde i Glyxnäs, en väg på cirka fem kilometer. De startade vid halv åtta för att vara framme ordentligt i tid till skoldagens början klockan nio. Var det mycket snö och ingen hunnit ploga på vägen kunde pappa Hellberg skjutsa barnen på släde till Blidö gård. I annat fall var det bara att gå i alla väder. Sådant som stövlar och regnkläder fanns inte, utan det var snöskor som gällde, året om.

- Hemvägen tog oftast längre tid, det var så mycket som hände och man hade inte så bråttom, säger Runo. Vi gick till klockan två om dagarna utom de två dagar i veckan som vi hade träslöjd, då gick vi till klockan fyra. Vi höll till i klockarstugan. Flickorna hade

Småskolan i Oxhalsö, byggd omkring 1890. Huset innehöll en lärarinnebostad. På trappan stod fröken och ringde i klockan då barnen skulle in för lektion. Fotot är taget 1984 av Li Norrman som då hade köpt huset som sommarbostad.

då syslöjd med fröken Nyberg.

- Kan ni komma på något exempel på vad ni gjorde i slöjden, undrar jag.

- Ja, den där, säger Sixten och pekar på en mycket fin slev som hänger på hans köksvägg, den är gjord av en björkbit där jag började med att rita upp sleven, sedan såga, skåla ur och slipa.

Potatislov och läxläsning

Barnen åt sina medhavda matsäckar i den kalla tamburen på skolan. Det var oftast smörgåsar och mjölk som de bar i ryggsäcken. På rasterna fick de bära in ved till kaminen i skolsalen och se till att hålla liv i elden. På våarna fick de hjälpa till i skolträdgården och kratta löv och hålla snyggt utanför huset. Sixten var dessutom med om att plantera skog i markerna runt omkring, bland annat i Österbåts. Han berättar också om att de på hösten hade potatislov. Då fick barnen stanna hemma för att hjälpa till att ta upp familjernas potatis.

Då jag frågar om de hade gymnastik, säger Sixten att han inte hade det, men däremot Runo. På inrådan av en gymnastikinspektör hade två bommar satts upp i tamburen och på den övades armgång och balansgång.

Läxor hade de också, varje dag och även över helgerna. Det minns båda två. Vi sitter ett tag och förundrar oss över hur det kunde vara möjligt att läsa läxor i endast fotogenlampans ljus, speciellt som Runo, redan som liten, haft besvär med synen. I samma ljuskägla satt också syskonen, mor som stickade och far som lagade nät.

Barnen i Blidö gård hade ingen kontakt med de barn i socknen som gick i de andra skolorna. Gränsen på Blidö gick vid Orsvärn. Margareta Hultqvist, före detta lärare i den nuvarande skolan i Köpmanholm, har berättat samma sak för mig och hon gick i Blidö gårds skola många år senare. Det var i och med den nya skolan och färjorna som socknens barn kom att träffas. Åkte man någonstans så var det med Blidösund till Stockholm. Runo berättar att han kunde få åka med sin pappa till den stora staden för att inhandla sådant som inte fanns härute. Båten åkte in på torsdagsmorgonen och var tillbaka på lördagen. Runos pappa brukade hyra en hytt i aktersalongen för övernattnin.

Var det då någon som studerade vidare efter genomgången folkskola? Det var det inte tal om, menar både Sixten och Runo. Det var aldrig någon som hade pengar till det. Här gällde självhushållningen med små jordbruk, fiske till husbehov och man tillverkade i stort sett själv allt som man kunde behöva. Pojkarna gick oftast till sjöss efter avslutad skolgång och flickorna kunde ta anställning i Stockholm som hembiträde eller arbeta i affär. Runos syster Tyra utbildade sig

däremot till sjuksköterska, men det var först efter att ha arbetat i många år och förtjänat egna pengar, som det lät sig göras.

Den sista "flyttande" skolan på Söderöra

Berit Trygg, född Söderman, gick i Söderöra skola mellan åren 1944 till 1950. De var cirka åtta stycken i klassen, det varierade mellan åren och intagningen till första klassen var vartannat år. De hade bara ett klassrum och där samsades alla årskurser. Huset var, som det alltid varit, ett privathus som i detta fall ägdes av änkan Alexandra Andersson. Där fanns bara en lärare åt gången, alltid en kvinna och ofta ung och ogift. Eleverna kom från tre olika öar, Svartlöga, Norröra och Söderöra. Svartlögabarnen var inackorderade, oftast hos släktingar på Söderöra.

- Norröra-barnen hade lång väg till skolan, berättar Berit.

- Först fick de gå genom skogen och därefter fick de ro eller gå över isen för att komma till skolhuset. Det tog säkert mer än en timme, tror Berit. Själv hade hon inte mer än två, tre minuter till skolan.

Berit trivdes väldigt bra i sin skola. Det var kul, nästan jämt, säger Berit. En stor anledning till trivseln kan nog härröras till den ovanliga lärarinnan Helga Blees som Berit hade den mesta tiden i skolan.

- Helga var 50 år före sin tid, anser Berit.

- Vi kände att hon brydde sig om oss. Vi blev ibland hembjudna till hennes lärarbostad i Söderviken, och där kunde hon berätta spökhistorier så att vi knappt vågade ta oss hem, efteråt. Det var spännande!

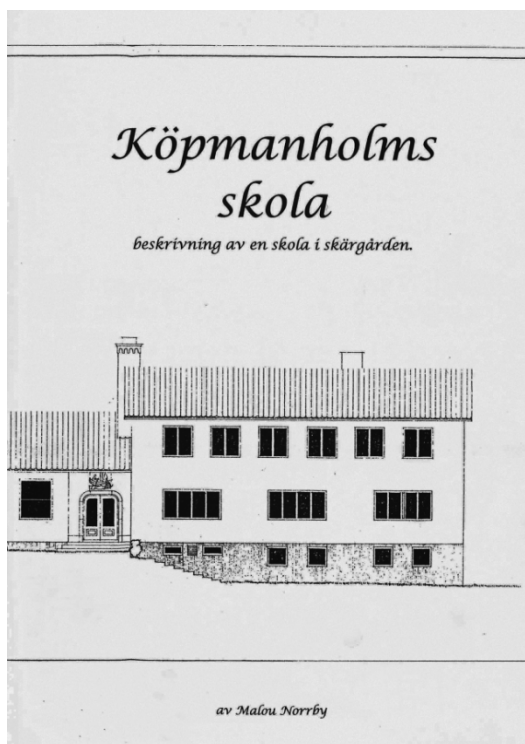
- Helga ordnade så att vi fick in pengar genom att uppföra danser och spela teater inför publik, allt i dräkter och rekvisita som vi själva tillverkat i slöjden. För pengarna gjorde vi en resa som tog oss ända ner till Köpenhamn, avslutar Berit.

Det var också Helga som uppmuntrade henne att fortsätta studera och hon fortsatte skolgången i samrealskolan i Norrtälje och bodde inackorderad i veckorna. Av skolkamraterna var det bara hon och hennes syster som gick vidare i studierna. Det var fortfarande ekonomiskt belastande för familjerna att låta barnen läsa vidare. Det var bara de duktigaste eleverna som kunde gå vidare med hjälp av stipendier.

Söderöra skola lades ner efter läsåret 1956/57 då eleverna flyttades till den nybyggda Centralskolan på Yxlan, numera kallad Köpmanholms skola.

TEXT OCH BILD: MALOU NORRBY

Källor; förutom intervjuer: Svenska folkskolans historia. Fredriksson, Gunnar Lefrells skrift om Vagnsunda skola och Stadsarkivet i Norrtälje.

INLEDNING (Text och bilder saxat från detta häfte, 1998)

Köpmanholms skola stod färdig vårterminen 1956. Det blev en modern skola som i mycket skilde sig från de tidigare skolorna i Blidö kommun.

Sedan öppningsåret är det mycket som har förändrats, bl a i skolsystemet. 1958 förbjöds skolan och man har gått från sjuårig folkskola till den nioåriga grundskolan. Från läraren i katedern som ensam förmedlade kunskaperna till dagens lärare, vars huvudsakliga uppgift är att vägleda eleven i det egna sökandet till kunskaperna. Från rektor med ansvar för endast en skola över rektorer med ansvar för ett helt rektorsområde, till dagens enhetsområde.

Årsskiftet 70/71 uppgick Blidö Kommun, tillsammans med många andra mindre kommuner i Roslagen, i den stora Norrtälje Kommun.

Köpmanholms skola har byggts ut och byggts om. Elevantalet har i det närmaste fördubblats. Innevarande läsår, 1997/98, finns inom enheten ca 100 skolbarn, 40 daghemsbarn, 43 fritidsbarn och

25 i personalen. Ett tag fördes här vilda diskussioner, för och emot, att utöka skolan med ett högstadium. Det blev ej så. Skolan sträcker sig fortfarande endast till och med sjätte klass.

I mitt arbete att teckna ner skolans historia har jag suttit på stadsarkivet i Norrtälje och läst i kommunal- och skolstyrelseprotokoll. Jag har läst brev och sett på ritningar och dessutom intervjuat människor som på ett eller annat sätt haft med skolan att göra. Eftersom Köpmanholms skola är belägen i skärgården har jag genomgående ställt frågan om detta faktum har påverkat skolan och dess arbete.

Blidö Kommun före 1956

Inom Blidö kommun fanns under 20-30 talen ett tiotal skolor. På 40-talet, efter kriget, minskade elevunderlaget, eftersom många ungdomar flyttade ifrån öarna, företrädesvis till Stockholm. Då försvann några av skolorna. 1946 fanns sju skolor kvar: Furusunds skola, Köpmanholms skola, Yxlö skola, Vagnsunda skola, Oxhalsö skola, Blidögårds skola och Söderöra skola. På höstterminen 1953 lades Yxlö skola ner. Då flyttades de fåtaliga barnen till Vagnsunda skola.

Blidö kommun hade samma sträckning som den nuvarande församlingen, d v s Blidö, Yxlan, Furusund, Gräskö, Kudoxa, Norröra, Söderöra, Svartlöga, Rödlöga, Sjölbottna, Granö.

Planering av en centralskola

Ur Protokollboken för Blidö Folkskolestyrelse:

Den 20 januari 1946

"Förslag till centralisering.

På grund av det allmänt sjunkande barnantalet vid distriktets skolor ha skolformerna efter hand försämrats. I all synnerhet måste skolförhållanden på Yxlan, där bl a vissa skollokaler äro bristfälliga, ändras. De uppfyller icke ens de rimligaste fordringar. Då de naturliga förutsättningarna för skolskjutsar på denna ö, Yxlan, synas vara mycket gynnsamma, upptogs frågan om centralisering av skolväsendet därstädes till diskussion. Skolstyrelsen beslöt härefter uppdraga åt ordföranden, Walter Ahlfeldt, att uppgöra och framlägga detaljerat förslag till kommande sammanträde."

Den 9 september 1946 i Kommunhuset vid Blidögård

Närvarande: K. Wickman, Lars Sundelius, Ruben Österman, Svante Wallentin, Einar Carlsson, Gustaf Södergren, Sven Jansson, Bertil Söderman, Walter Ahlfeldt (ordf)

"Diskuteras den föreslagna omorganisationen av skolväsendet på Yxlan.

Skolstyrelsen förklarade enhälligt att Köpmanholm vore lämpligaste platsen för den tilltänkta centralskolan för Yxlan. Skolan skulle anordnas enligt första B-formen och besökas av samtliga barn från Yxlans skolområden. Till Centralskolan skulle också överföras de högre klasserna från Furusund. I Furusund skulle skolan bibehållas såsom särskild småskolavdelning med klasserna 1-3. Isförhållandena i strömmen kunna nämligen vara sådana att man icke med full trygghet kan våga sända de allra minsta barnen däröver. Dessutom ansågs det oklokt att avhända sig den tämligen nybyggda skolan i Furusund. Den kan bli behövlig i framtiden p.g.a. den ökning av befolkningen som är att vänta i samband med den nu av vederbörande myndigheter beslutade broförbindelsen mellan Furusund och fastlandet. Enligt förslag bör den nya skolan uppföras enligt normritningar för B-2 skola. Nuvarande folkskolebyggnad skulle användas för småskolan."

Senare på hösten skickade ordförande Ahlfeldt en skrivelse till skolöverstyrelsen:

"Sedan sammanträdde 9 september 1946, avger styrelsen följande redogörelse: skoldistriktet består av nio bebodda öar, varav på fyra av dessa finns skolor, sju stycken med tio läraravdelningar. Skollokaler och lärarbostäder äro på sina håll bristfälliga, i synnerhet de på Yxlan. En centralisering skulle få betydande fördelar för undervisningens bedrivande. Centralisering skulle ske som följer: Ny skolbyggnad vid Köpmanholm, inrymmande tvenne lärosalar och specialrum. Nuvarande skola, som nyligen reparerats, behålles som lokal för småskolan. (Skulle barnantalet på Yxlan i framtiden sjunka så pass att skola av B 1-form icke medgives, nedlägges den äldre skolan och samtliga barn hänvisas till den nybyggda skolan.) Vagnsunda och Yxlö skolor nedlägges och barnen överföres till Köpmanholms skola med skolskjuts. Likaså barnen i de högre klasserna i Furusunds skola. Småskolan behålles i Furusunds skola, då byggnaden är relativt god och då en befolkningsökning är att vänta med den planerade bron, som gör att man får fullständig fastlandsförbindelse. Också isförhållandena i strömmen mellan Köpmanholm och Furusund är av sådan art att man icke med full trygghet vågar sända de allra minsta barnen däröver. Den kvinnliga fortsättningsskolans avdelning blir förlagd till den nya skolan. Förslaget om centralskolans förläggande till Köpmanholm motiveras därav, att Köpmanholm inom en mycket nära framtid kommer att bli knypunkten för öarna inom kommunen genom det nya trafiksystemet: fastlandsförbindelse till Furusund, båt färja till Köpmanholm och därifrån till Norrsund, Blidö."

Som man kan utläsa av protokollen ändrades förutsättningarna, allteftersom tiden gick. Färjorna och de förbättrade kommunikationerna, gjorde att den nya skolan fick ersätta alla, de då befintliga, skolorna. Blidö Gårds skolas folkskoleavdelning tänkte man behålla intill dess att folkskolläraren/skolkantorn där gick i pension. Den lades emellertid ner redan 1960.

Blidö kommuns folkskolestyrelse. Vad gjorde den?

I skolstyrelsen bestämdes allt som hade med skolorna att göra. När och vilka lärartjänster som skulle tillsättas, om ett skolhus behövde reparation, vilka böcker och annat material som skulle inhandlas, behovet av skolskjutsar. Föräldrar kunde komma in med önskemål om ekonomiska ersättningar eller uppskov i skolgången för sina barn. En period delade man även ut stipendier. Det satt alltid en eller två representanter för lärarna med på mötena. Dessa kunde direkt framföra sina och elevernas önskemål.

Den nya skolan börjar byggas

Utdrag ur skolstyrelsens protokoll bok:

25 september 1948.

"Gavs olika förslag till tomt för den beslutade centralskolan.

Folkskoleinspektör Ernst Erfors fastnade för förslag 1, bl a för de goda möjligheterna att där erhålla mycket lämplig lek- och idrottsplan."

28 december 1948.

"Folkskolestyrelsen beslöt enhälligt att föreslå kommunalfullmäktige att till tomt för den beslutade centralskolan i Köpmanholm inköpa det av folkskolinspektören förordade området (förslag 1) till ett överenskommet pris av kr 1:- per kvm. Folkskolestyrelsen utsåg en kommitte bestående av herrar K Wickman, Ruben Österman och Svante Wallentin samt undertecknad, Walter Ahlfeldt, att föranstalta om lantmäteri å den föreslagna tomten till Centralskolan på Yxlan, samt till Länsstyrelsen ingiva anhållan om befrielse från, inom Köpmanholmsområdet, gällande förbud mot avstyckning."

26 september 1949.

"Uppvisades skissritningar till den nya skolan och efter granskning av Wallentin, Thyra Ingman, och fullmäktigeledamoten Herbert Ingman godkändes de för vidare granskning av SÖ och folkskoleinspektören. Skissen hade utförts av arkitekt Nat Karlsson, Sthlm."

21 september 1950.

"Bestäms om lån i Norrtälje Sparbank.

Skissförslaget hade granskats av vederbörande myndighet, dock hade ark. själv ansett att skissen ej skulle ligga till grund för huvudritningarna då byggnadsvolymen antagits för stor. En minskning av densamma fr 3530 m3 till 3080 m3 vilket skulle reducera kostnaderna med ca 40.000 kr. Nat hade ritat en ny ideskiss."

27 mars 1951

"Utsåg styrelsen herrarna H Englund och Lennart Sjöblom att representera styrelsen och föra dess talan vid lantmäterisammanträde i Köpmanholm den 6 april, vilket avsåg avstyckning från fastigheterna Yxlö 1,8 och 2,36 och 2,37 för sammanläggning till tomtmark för den nya skolan. Sixten Erikssons, Fällgate, anbud till värmeledningsinstallation vid skolan antogs."

"P.g.a. minskade elevantal inom en kommande sjuårsperiod hade föreslagits från SÖ att även Furusunds skolas klasser 4-7 skulle ingå i den nya skolan. Tillsammans med förutbestämda Vagnsunda, Yxlö och Köpmanholm. Klass 1-3 skulle däremot finnas kvar i Furusund. Elevantalet vid den nya skolan beräknades ändå något för litet för att kunna undervisa enligt första B-formen, därför ville styrelsen behålla skolan i Furusund som självständig skolenhet med klasserna 1-7."

20 juli 1951.

"Utsågs herrarna Englund och Ahlfeldt att underteckna erforderliga lånehandlingar till inköp av tomtmark. 13 .200 kr. lånades på Norrtälje sparbank."

16 september 1953.

"Till styrelsen hade inkommit meddelande om att den nya väg som skall förbinda det blivande färjläget i Köpmanholm med Larshamn, stakats över mark, som inköpts till tomt för den nya centralskolan. Skrivelse till Vägförvaltningen utgick om att låta skolans mark bli obesuren."

28 december 1953.

"Styrelsen ansåg att man skulle förbereda för uppförande av tjänstebostäder vid nya skolan redan nu så att de stod klara vid skolans början. Två lärarbostäder och ev en vaktmästarbostad på skolans mark."

Möte med byggnadskommitten, 6 augusti 1954.

"Godkändes ritningar och programhandlingar, uppgjorda av ark. Nat Karlsson. Konsult blev byggnadsingenjör Gustav Ericsson, Norrtälje."

Möte med byggnadskommitten, 18 augusti 1954.

"Ivar Mattsson, Vaddö, hade bl a lämnat anbud till uppförande av skolbyggnaden och hans anbud antogs. Mattssons anbud uppgick till 316.575 kr. Beslöts att den nya skolan skulle vara färdig senast den 1 augusti 1955 och för varje överskjutande dag skulle böter utkrävas med förslagsvis 200 kr. Länsstyrelsen hade meddelat att 0,032 ha av skolans mark skulle tas i anspråk för framdragande av väg från Köpmanholm till Larshamn. Man begärde 2 kr/ kvm. Priset motiverades bl a av att angivet markområde skulle inverka menligt på skoltomtens planering."

I samband med att den nya skolan skulle tas i anspråk krävdes vissa förändringar i organisationsplanen. Styrelsen föreslog:

"Samtliga barn på Yxlan, Furusund och folkskoleavdelningen vid Oxhalsö skola flyttas till den nya skolan. I den mån kommunikationerna medger, även småskoleavdelningen vid Blidö skola. Folkskoleavdelningen vid sistnämnda skola skall dock behållas och som nu, i B-2-form."

28 december 1954.

"Genom centraliseringen reduceras antalet folkskollärare från sex till tre. Man förordar folkskolelärarinnan i Köpmanholm, Thyra Ingman att stanna kvar, också småskollärarinnan Tyra Ahlfeldt och Walter Ahlfeldt vid Oxhalsö skola. Edgar Schwartz stannar kvar vid Blidögårds skola. Folkskoleinspektören anhöll Domkapitlet om att få bibehålla skolan på Söderöra läsåren 1955-56 o 56-57, såvida ej inackorderingshem kunde anskaffas."

Byggnadskommittens möte 24 april 1955.

"Anhålls om ett tilläggs lån på 75.000 kr. Nat har ännu ej inkommit med ritning på lärarbostäder."

Vid byggplatsen 31 maj 1955.

"Vid kontroll konstaterades sprickbildning i östra gavelns grund. Man kontrollerade samtliga lokaler. Man byter ut angivna träsockel i korridoren mot kalksten."

Det tog dock tid att färdigställa skolbyggnaden. Det blev en hel del anmärkningar på bygget och somligt fick bättras på. Först en termin senare, än som var tänkt, kunde de första eleverna inta skolhuset. Det måste ha blivit dyrt för byggmästaren.

Färjornas betydelse för den nya skolan

Färjeförbindelsen Furusund-Köpmanholm, Yxlan, kom till 1954. Året därefter kom färjan Larshamn-Norrund, Blidö. Detta möjliggjorde den slutliga omorganisationen av skolväsendet i Blidö Kommun. Nu kunde man samla alla barnen i kommunen till en enda skola. Det skedde dock etappvis av olika skäl som framgår vid läsning av skolstyrelsens protokoll.

Skolan byggs ut

Någon gång i slutet på sextiotalet låter man inreda ett av klassrummen på skolan med ribbstolar och redskapsskåp och där har man gymnastik. Efter ett tag känns det trångt och man börjar även sakna andra utrymmen. På hösten 1972 förläggs slöjd- och gymnastikundervisningen till Länna skola. Skolan anhåller kommunen, genom skolstyrelsen, om att få bygga ut med slöjd- och gymnastiksal samt förskola och bibliotekslokal. Efter påtryckningar från föräldraföreningen, Blidö-Frötuna skärgårdsförening, skolsköterska och skolläkare blir det klart att Köpmanholms skola ska få bygga ut. I september 1982 invigs den nya tillbyggnaden, med bl a en idrottshall.

Andra data gällande skolan

1970-71 Källaren grävs ut

1991 På hösten byggs daghemmet Ejdern.

1997 Ombyggnation av befintliga lokaler. 0-3 klasserna samlas i den "nybyggda" delen.

1997 Skolan får en egen busshållplats på rätt sida om vägen.

Verksamheter:

1971 Lekskolan till källaren

1977 Lekskolan till lärarbostaden

1977 Startar fritidsgården i lärarbostaden

1982 Slöjdsalar klara

1983 Öppna förskolan till lärarbostaden

Vykort med texten: Köpmanholm. Blidö Centralskola. Foto: Elliorð Mattsson

EFTERORD

I inledningen undrade jag om skärgårdsmiljön påverkat skolan. Det har visat sig att det har den inte. Skolan är och har varit en värld för sig. Även gamla elever som gick i skolan här på tjugotalet kan intyga samma sak. Elevernas vardag skiljer sig dock från andra barns vardag, i synnerhet från tätorterna. Då de flesta bor långt från varandra kommer skolan att betyda så mycket mer. Det är den enda naturliga samlingspunkten för barnen och det är där kamraterna finns .

Tack alla ni som bidragit med er del av historien och som snällt och villigt svarat på alla frågor. Tack också till Kerstin Roxell och Christina Lindefors som har gett mig många goda råd och uppslag och Anita Bertilsson som hjälpt mig med genomgång av texten.

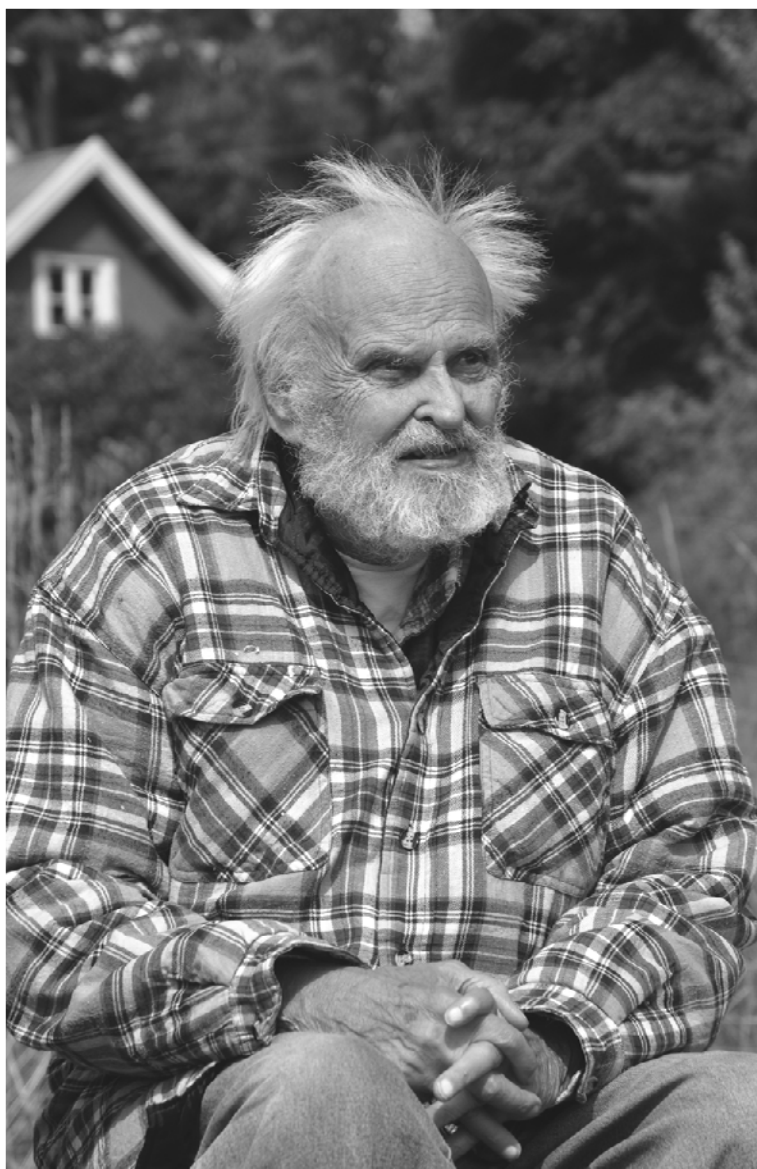
Blidö i mars 1998. Malou Norrby

VI HEDRAR BOSSE OCH BIRGER FÖR DERAS INSATSER!

Bosse Wiklund, f d ordförande i Blidö Hembygdsförening och Birger Ahlrén, f d vice ordförande i föreningen har nu slutat sin verksamhet på jorden och flyttat till Blidö kyrkogård.

Både Bosse och Birger ägnade mycket tid att leta fram fakta om våra öars historia och vilka som bott och verkat här. Och de skrev ner det också – så det finns kvar både i våra årsskrifter och efterlämnade handlingar. Birger Ahlréns alla pärmar finns fortfarande kvar på Yxlan då det finns planer på att ställa samman en bok om gamla Kolsvik. Men vi hoppas att föreningen så småningom får ta del av dessa. Detsamma gäller Bosse Wiklunds sparade papper.

Det som de bägge ställt samman och berättat om är viktiga kunskaper som vi bör vara rädda om och som inte får glömmas bort i kommande generationer.

BOSSE WIKLUND, LÅNGVIKEN

Bosse skulle förmodligen önskat att skriva detta själv. För Bosse var en skrivglad person med otrolig erfarenhet av det mesta och ville skriva om det också. Tandläkare till yrket. Men man kan fråga sig när han hade tid för detta. Eftersom han dessutom var historiker, visste otroligt mycket om sjöfart och båtar och djur och miljö. Samlare av allt som rörde skärgården – många av föremålen fanns och finns på Långviken på Blidö där han och hustrun Ulla bodde stora delar av året. Bosse var också redaktör för Sjöfartsminnesföreningens skrift Rospiggen under flera år.

Sist men inte minst, var Bosse i många år ordförande i Hembygdsföreningen. Och Bosse fyllde många sidor i årsskriften med i stort sett allt som rörde öarna här ute.

I styrelsen kom förslaget för ett tag sedan att vi skulle låta göra ett särtryck på Bosses texter. Anders Sundberg hann fråga Bosse om han tyckte det var en bra idé. Ja gärna, sa Bosse. Det skulle jag uppskatta.

Nu hann vi inte detta förra året. Men planen kvarstår.

Under tiden särtrycket blir verklighet vill vi på nytt använda en av Bosses många artiklar.

Det blev texten "Kossorna" i årsskriften från

Bosse Wiklund var hedersgäst vid invigningen 2012. Foto: Göte

och fritidsboende, säger att de gärna vill ha dem tillbaka. Både för att kor gör nytta med sitt bete och för att det sannolikt kommer att behövas både närproducerat kött och mjölk inom en snar framtid till oss alla.

Och sedan är texten späckad med fakta om gångna tiders djurhållning och ger en bild av slitet med djuren när inga moderna bekvämligheter fanns.

BIRGER AHLRÉN, KOLSVIK

Birger gick bort för ett par år sedan efter en tids sjukdom. Men ända in i det sista satt Birger på övervåningen i huset i Kolsvik, läste och samlade uppgifter om händelser och släkter på öarna.

Vi är många som av Birger fick veta mycket om vår släkt som vi inte haft en aning om. Nu är det väl en del av oss som inte har Birgers tålamod att stava genom den svårsläsliga texten i gamla handlingar. Men allt det han berättade och gav oss i skriftlig form gör att vi gärna vill fortsätta att ta reda på vad våra förfäder haft för sig och vilka förhållanden de levt under.

En av Birgers många texter handlar om Storklockan i klockstapeln på kyrkogården. Den skrevs som ett tal när klockan fyllde 250 år och Birger hade samlat många intressanta fakta runt klockan. Det är ganska långt och vi har tagit oss friheten att hämta en del av Birgers fakta ur talet. Fakta som vi hoppas ska intressera våra läsare.

Birger Ahlrén på föreningens årsmöte 2008.

Foto: Erik Åhman

Tack Birger för ditt engagemang!

STORKLOCKAN – ETT STEG MOT FRIGÖRELSE

....” I februari 1744 beställde socknen en kyrkklocka av klockgjutaren Gerhard Meyer d.y. i Stockholm. Den skeppades ut till Blidö i augusti samma år. Klockan väger 520 kilo så det behövdes starka armar för att ta den i land och bära den uppför den knaggliga backen upp till kyrkan.

Den lilla församlingen hade skrapat ihop pengarna till klockan ur sina magra portmonnäer. Så förmodligen var det med stolthet de nu hjälptes att hänga upp den i den nya klockstapeln. Den som byggts för ändamålet. Men som var mycket anspråkslös och bestod endast av en bock täckt med spåntak.

På klockan finns en inristning. Där står vem som då var ”herre” till Blidö. Det var Gref G:r Horn. Där under står kyrkoherdens och comministernas namn. De hette Christopfer Humble och Olof Unander.

Vad som är intressant är att även kyrkvärdarnas namn står där. Det var Olof Ersson i Alswik och Per Ersson i Oxhalsö.

Kanske finns någon som läser det här och har släktforskat? Och vet vilken släkting som fått sitt namn inpräntat i Storklockan?

KAPELLET LÅG PÅ EN HOLME

Det vore roligt för hembygdsföreningen att få veta det i så fall.

När vi nu har en välskött kyrkogård med klippta gräsmattor påminner Birger Ahlrén om hur det såg ut året 1744 runt det knuttimrade kapellet. Där fanns ingen kyrkogård – den låg i Länna – och kapellet låg på en holme omgärdad av sjö, sankmark och betesåkrar. En smal gungande bro ledde till kapellet.

Men Storklockan betydde betydligt mer för socknens öar och bybor än en ”vanlig” kyrkklocka. För åren runt 1744 var en märklig tid för skärgårdsborna.

De hade blivit en bricka i storpolitiken. Inte själva kanske – men väl deras skog och kreatur. För bara 25 år sedan hade fientliga ryssar kommit över Ålands hav till skärgården, bränt ner hus, hemman och åkrar och stulit allt vad de hade. Med stora umbäranden som följde.

Nu hade den svenska regeringen bjudit in ryssar för att de skulle hjälpa till att försvara Sverige mot ett danskt anfallshot.

Så nu låg en stor rysk galärflotta vid Furusund. 12 000 ryska soldater måste ha mat och bränsle och det fick skärgårdsborna ställa upp med. ”Daglig fruktan, olust och grämselse” rådde i byarna – inte undra på det.

Den lilla utskärssocken hade förstås inte något att säga till om. Komma med protester var det inte tal om. Så det var bara att stå ut.

Men man började samla sig till en frigörelse från moderförsamlingen i Länna.

Då skulle man kunna anlägga en egen kyrkogård runt kapellet och slippa ro och segla in till kyrkogården i Länna med sina avlidna anhöriga.

KYRKKLOCKA – OCH KYRKOGRÅRD

När de fattiga människorna i de 18 byarna på 11 små öar gemensamt beslöt att beställa en kyrkklocka innebar det ett första steg mot en efterlängtd frigörelse från Länna. Men det skulle dröja ännu några år och långa förhandlingar innan detta kunde bli verklighet.

1757 godtog Länna att Blidö skulle bli en annexförsamling. 1777 gav säteriets ägare Elisabeth Reenstierna bort en bit mark runt kyrkan till socknen. Arbetet med en kyrkogård kunde börja och 1781 invigdes den första kyrkogårdsdelen. Det är den som ligger på kyrkans östra sida.

Det måste ha fått en oerhörd betydelse för öborna. Det är svårt att föreställa sig vilka strapatser det måste ha inneburit att tvingas lasta kistorna i båten och segla med dem över fjärdarna i ur och skur.

Tillbaka till klockan. Tänk om Storklockan hade kunnat berätta om allt den sett och hört under åren skriver Birger Ahlrén i sin redogörelse för bakgrunden till klockan.

De fakta som Birger förmedlar till oss gör att vi kan lyssna till klangen från klockan på ett annat sätt än tidigare!

Foto: från Sven Östermans arkiv, 1951.

KOSSERA - KOSSERA - KOSSERA - KO - OM

Text: Bo Wiklund

Ända fram till slutet av det 2:a världskriget, 1945, fanns naturahushållet kvar härute. Med småbrukare, som hade 2 - 3 kor, en gräskalv plus ett par gödkalvar. I bästa fall hade man en häst, annars fick man låna, och vänta tills alla andra gjort sitt med vårplöjning eller höskörd eller vad det nu var. Hushållsgris fanns på de flesta gårdar. Däremot hade fåren, som funnits på 1800-talet, försvunnit för att återkomma 20 år senare.

Korna släpptes ut på våren, när det blivit så pass med gräs, att det fanns något att beta av. Först fick de gå på gårdstunet och i trädgården hemmavid, och då togs de in för de ännu kalla nätterna.

När det sedan blev varmare, släpptes de på skogsbete. Tidpunkten var andra halvan av maj - juni. Korna strövade upp sina egna stigar och drog långa vägar. En äldre stadgad ko var skällko, och hade en koskälla i läderrem kring halsen. Detta för att man skulle höra den.

Korna brukade också råma till svar när man ropade på dem, och de var inom "kohörhåll". Vissa kor var utpräglade "vandrare", som bröt igenom gårsgårdar och stängsel. Kor, som köpts som vuxna till gården, var ofta svåra på att vilja vända tillbaka hem.

Korna var betydligt mindre än dagens. Färgen var oftast röd, brun och vit, någon gång svart och vit. Det brukade finnas en eller två tjurar på vår ö. Våra kor var vanligen hornförsedda, men någon hade "importerat" en fjällko, och avkomman efter den var länge hornlösa.

Våra kor mjölkade vintertid, när de stod uppställda i lagården, c:a 10 liter när de inte stod i sin, och sommartid 15 liter, allt räknat per dygn. Det verkar ju litet med dagens mått, men de här djuren var i gengäld lättstillade.

En ko måste alltid ha tillgång till mycket vatten, men hon är vanligtvis inte så nogräknad som en häst. I beteshagen fanns ofta vattenhoar men korna gillade också saltvatten, ja, jag menar då vårt bräckvatten. Det var en vanlig syn att se kor halvvägs ut i vattnet vid stranden. Vass var ett omtyckt avbrott i dieten. Det smakade litet salt liksom strandängarnas sältinggräs.

Tidigt på våren uppskattade korna även det skira lövet från ask och asp. Björk dög den också.

Här i skärgården var betesmarken ofta spridd på mindre öarna och korna fick flyttas vida omkring.

INGET GÖRA FÖR EN KARL

När de skulle mjölkas kunde man se gårdens kvinnor komma med ok och hinkar (förr var det ämbar). De gick i lång rad på stigen ned till sjön och sjövistet. Om en karl var med, så var det för roddens skull. Det var ett fåtal män, som kunde handmjölka.

Männen kunde följa mjölkerskorna ut i hagen för att sjasa bort flugor och lugna oroliga kossor, men mjölka, nej det var inget karlgöra!

Korna ja, vanligen kände de på sig när det var mjölkningsdags. Då samlades de vid mjölkningsplatsen. Ofta kom de lunkande i en lång rad med skällkon i täten medan roddsumpen fortfarande hade några hundra metrar kvar. Det var inbyggd "timing" det! Jag kan ännu se mjölkereorna sittande på huk eller en medförd pall.

De växeldrar i spenarna och mjölkstrålen sprutar ned i hinken. När en är halvfull tömmer man över i en annan, större hink eller spann. Om kon skulle bli orolig och sparka omkull hinken, så skulle inte all mjölk gå till spillo.

SLITIGT GENOM VASSARNA

På 1930-talet var det ett fåtal gårdar som nyttjade betesholmar för kor. Här på södra Blidö hade man kor på Stor-Asken och Lövskär. Det var Sikmar-borna som nyttjade Stor-Asken, och då fick man ropa morgon och kväll. Man rodde och stakade igenom Sikmarsundet och "Kanalen". Det var rätt slitigt att ta sig igenom vassarna. Vid Snusberget brukade man göra

en paus, och roddarna bättrade på "mullbänkarna", eller bytte ut dem om han var så välbeställd. Väl ute på Svartlögan tog man till sträckrodd. Karlen satt på den fasta toften, betten, och en kvinna akter om honom på en lös sudbräda. Ibland rodde man med bara en åra var, och samma placering. I det första fallet hade hon oftast en åra som var någon fot kortare.

Vid blåsigt väder och svår sjögång fick man gå landvägen till Långviken om man var Sikmarbo. Där hade man alltid en extrabåt för behov.

När man så hade mjölkat och skulle bära mjölken en längre sträcka, så hade man ok och hinkar. Av gammalt lade man ett träkors i mjölkspannen för att det inte skulle skvimpa så stygt .

Stor-Asken upphörde som betesholme runt 1930 och såldes till en sommargäst, som dock hade egen sommarmo på den.

I äldre tid bar man träämbar med hjälp av en stång på axeln. Två gick efter varandra och bar. Det var tungt, och ibland måste man vila. Då satte man ner ämbaret på en "mjölkvila" ett större stenblock med flat översida. Det fanns två mjölkvilor mellan Långviken och Sikmarö. En är fortfarande kvar.

Det hände att korna trilskades och var försvunna vid mjölkningsdags. Då kunde man få höra mjölkerskor gå och ropa med handen som trätt för munnen: "Kossera- kossera, kom! Kossera,- kossera- ko-om! Efter en stund brakade det till i buskarna och "syndarna" dök upp.

Höslåttan började av gammal tradition veckan efter midsommar. Gräset skulle ju mogna innan det var färdigt att ta. Höet slogs med lie eller med hästdriven slåttermaskin, räfsades till "sträng", vändes ett par gånger, volmades och kördes sedan in och lades på skullen. Om vädret var soligt och torrt kunde det hela ske på 3 - 4 dagar. Vid regn kunde det ta hur lång tid som helst. Och samtidigt blev kvaliteten sämre.

Bara sältingshöet hässjades för att sedan köras hem med släde på vintern.

VASSEN SKARS MED SKÄRA

Man skar vass, som bands till kärvar och ställdes mot branta bergväggar på tork. Elsa Bergman här i Långviken ägnade sig åt vasstäkt ännu in på 1950-talet. När man skar vass stod man på knä på aktertoften med en skära i handen. Med den andra samlade man ihop så många strån man kunde, och så skar man. Den skurna vassen togs ombord.

Visst går det att skära vass med lie, men dels hamnar det mesta i sjön först och blir av sämre kvalitet, dels är det svårare att ta hand om det skurna efteråt.

I äldre tid hamlades ask och asp och bands till kärvar som extrafoder för vintern.

Efter långa och stränga vintrar förr har jag hört berättas att korna var så sultna och klena att man måste bära ut dem till solljuset och den första grönskan.

Förr, när man hade rörtak och halmtak, hände det att en bonde rev av en del av taket för att utfodra djuren med. Men det var väl ungefär som när man till sjöss i ångans barndom eldade upp hyttinredning och garnering i lastrum för att nå fram till hamn.

Här i skärgården hade man i min barndom för 60 år sedan oftast fler kor än hushållet krävde. Man sålde mjölk direkt till sommargästerna, nysilad mjölk. Priset var då på tidigt 30-tal 10 öre litern. Det var en av få chanser för en skärgårdsbo att skaffa kontanter till gården.

Hur man än ställde korna, hade man ett överskott av mjölk vår eller höst. Då kom separatorer och smörkärnor till flitig användning.

Ungdjur, som gräskalvar, kvigor och fålar (unghästar) kunde gå i bet på mer avlägsna öar och holmar.

Kor på bete.

Foto: Sven Östermans arkiv.

Lännaborna hade unghästar på Rödlöga en gång i världen, och Ortsnamnet Gräskö antyder betesmark.

För att transportera ut djuren hade man storökor och kalvdragare (halvskutor). I storökan ställdes korna växelvis och tvärskepps. Det måste vara lugna djur, annars kantrade båten, och det kunde ge svåra olyckor, - "Det tog tre generationer kor innan man fick dem som man vill ha dem." -

Kortare sträckor fick korna simma. Man satte en klave på ledarkon, skällkon, och så fick den simma efter en roddbåt. De andra manades i vattnet och följde simmande efter sin "syster".

Här på södra Blidö har vi ett par kosim med stora vassruggar omkring.

En del kor, mest ungdjur, var omöjliga på att simma in i vassen. Där var botten dyg och en olycka hotande nära. Om det var en bra betesholme man skulle till, så mindes korna det från år till år, och då kontrade de aldrig.

Vissa experter har klagat på att skogsbetet förstörde växande späda plantor av gran och tall. De trampades ned av djuren eller deformerades.

Så var det naturligtvis längs kostigarna, men då försvann också sly av björk, asp och ask, som nu hotar att förvandla skogarna till ogenomtränglig snårmark. Då behövdes inga besprutningar med gifter mot sly och naturligtvis ingen slyröjning.

Då sköttes marken av människor som ännu visste att nyttja och utveckla bägge hjärnhalvorna, både den teoretiska och den praktiska. Då var människan en del av ekosystemet, fast hon inte visste om det, bara hade det på känn.

Nu förstår och vet vi så mycket, och nu försöker vi spela Herre över naturen. Det tycks som vi är på väg att misslyckas. Om vi inte lyckas vända om.

Textbearbetning: Anita Bertilsson.

Källviken 1941 vid kalven, Frideborg, Svea o Sven. Foto: Sven Östermans arkiv.

”Å, VAD VI TYCKTE OM STJÄRNA... HON VAR SÅ SNÄLL!

Det var inte så länge sedan det fanns kor i vart och vartannat hushåll på de största öarna här i socknen. Bosse Wiklund var iakttagaren som såg på djurhållningen lite utifrån. De som stiftat en betydligt närmare bekantskap med våra fyrbenta varma vänner är Bojan Ramstedt och Sven Österman. Bojan och Sven med syskonen Arthur, Allan och Birgitta växte upp i Källviken där mamma Svea och pappa Ruben drev ett typiskt småjordbruk. I lagården stod tre kossor, ibland fyra. Höns kacklade på sitt håll och grisen grymtade i stian.

Äldst i syskonskaran är Arthur.

Egentligen är det Arthur som borde

komma till tals i pratet om Källvikens kor. För att det var Arthur som tidigt fick hjälpa Svea och Ruben med allt som hör ett småjordbruk till. Och det var Arthur som sedan tog över när Svea kände att det var dags att sluta. Pappa Ruben dog redan 1967 av hjärnhinneinflammation. Fästingbett?

Men just när det här ska skrivas har Arthur blivit sjuk och ligger inne för observation på sjukhuset i Norrtälje. Så det blir Bojan och Sven som berättar.

SVEA SJÖNG I KÖKET

Bojan och Sven minns en bra barndom. Med en glad och jätteduktig mamma som gick i köket och sjöng. Som gick upp iskalla vintermorgnar och begav sig i mörkret till råmande mjölkstinna kossor som väntade på morgonhöet.

- Vi hörde aldrig att mamma klagade. Pappa var också jättesnäll och vad vi minns hjälptes de åt med nästan allt. Pappa hade ju en av de första taxibilarna på ön och hade många andra åtaganden. Sedan var han tekniskt kunnig, cykelreparatör och fotograf. Det var många som ville ha hjälp av honom.

- Det var så fruktansvärt kallt under krigsåren, säger Sven och Bojan som var barn under

40-talet men som ändå drar sig till minnes när temperaturen låg många streck under noll och snön var meterdjup.

- Vi fick bära vatten till korna från källan vid sjön, säger Sven. För vattenledningarna hade frusit.

Fyra barn, kalla krigsvintrar, somrar med höbärgning, en pappa som låg inkallad långt ut i skärgården – och kor och djur som måste tas om hand. Med mjölkning, kalvningar, betessläpp, mjölkning igen, lagning av trasiga stängsel, slakt, matlagning, tvätt, kärrande av gödsel, försäljning av mjölk till sommargäster – och så dessutom 1944 kom ett nytt syskon. En liten flicka som fick namnet Birgitta.

Det måste ha varit jobbigt för din mamma?

Bojan tänker efter en gång till.

- Det måste det ha varit. Men det märkte vi inte. Hon var nog mycket stark. Sedan hade vi faktiskt pigor också några år. Under krigsåren hade vi en piga som vi tyckte mycket om. Då var ju pappa inte hemma och så fick mamma Birgitta.

Källviken, Svea Österman mjölkar. Foto: Sven Östermans arkiv.

ROLIG BARNDOM – MEN INGEN IDYLL

Källviken, Ruben Österman mjölkar. Foto: Sven Östermans arkiv.

Efter fredsslutet kom Ruben hem från beredskapen på Söderarm och livet blev lättare. Barnen började i skolan i Oxhalsö. Det var en tillvaro som varken Sven eller Bojan minns med särskilt stor glädje.

- Där blev de mycket stryk med rotting. Den som inte klarade av att lära sig mycket utantill eller gjorde annat som ådrog sig lärarens missnöje fick stryk. Nej, usch, den läraren var kanske bra på annat, men lärare skulle han inte ha varit. Vi två blev inte särskilt drabbade men det blev andra.

Och på den tiden var det inte så att föräldrar tag parti för sina barn och tog en lärare i örat. Kanske inte barnen berättade så mycket hemma heller. Så det gällde tydligen att stå ut och svälja gråten.

Så det tycktes vara så att Bojan och Sven klarade de tuffa villkoren i skolan när de visste att där hemma fanns mycket glädje som

kompenserade orättfärdiga behandlingen under skoldagen.

För där hemma på gården väntade en glad mamma, djuren och allt annat stök.

- Vi var mycket med korna. Vi fick mjölka och hjälpa till på många sätt. Vi fick väl inte mjölkmaskin förrän på 50-talet. Så vi lärde oss mjölka tidigt.

Bojan blir varm i ögonen när hon tänker på korna och särskilt på Stjärna.

- Å vad jag tyckte om henne. Det gjorde alla. Hon var så snäll. Men så är det ju det här med kor. Man vet ju att de måste gå till slakt en dag. Så man får inte fästa sig vid dem för mycket. Det är bara så.

Sven däremot blir inte varm i ögonen när han tänker på en annan ko som hette Gullan.

- Nej, fy. Hon gick inte att lita på. Där fick man akta sig. Som tur var hade hon inga horn.

Som bondbarn fick de lära sig att umgås med korna och snabbt gå undan när det behövdes.

- Fast en gång var det läskigt, säger Bojan. Då blev jag riktigt rädd.

- Du menar den gången när kon fick tag i livremmen och lyfte upp mig? säger Sven.

- Jo, hon skakade dig högt upp i luften. Innan du ramlade ner.

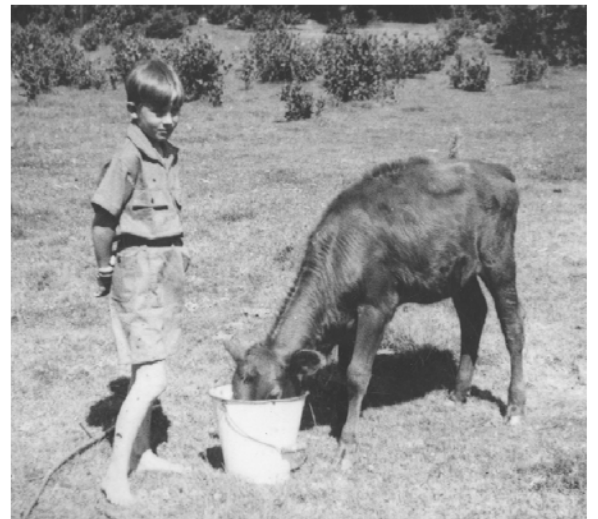
- Fast det var nog inte meningen att hon skulle göra det, säger Sven. Hon hade bara fastnat med hornet i remmen. Våra kor var väldigt snälla. Ja inte Gullan då förstås.

Korna gav både mjölk och kött.

- Sommargästerna köpte mycket mjölk och det var bra. Andra årstider skickade vi mjölken med via passbåten för vidare transport in till Norrtälje. Det var mycket jobb med det. Den skulle kylas och tas ner till bryggan där båten väntade. När inte båten gick på vintern gjorde mamma smör. Å vad gott hemkärnat smör är. Det går inte att jämföra med köpesmör.

Och efter slakt var det också mycket att ta reda på. Den tidens bondhustrur hade mycket kunskap som gått förlorad i dag. Allt togs till vara.

- Tänk bara blodplättar, säger Bojan. Men det gällde att vispa ordentligt så blodet inte stelnade. Så hällde mamma den röda smeten i pannan. Vilka goda svarta plättar det blev. Och paltbrödet sedan. Å vad gott.

Sven matar kalven. Foto: Sven Östermans arkiv.

OMVÄGAR TILL STAN – OCH SEDAN GRÄSKÖ

Det blev Arthur som tog över gården. Han hade växt in i yrket och hade håg och fallenhet. De fyra andra barnen provade på andra yrken och stadslivet i perioder – men åkte hem till Blidö vid snart sett varje ledighet. Och sedan träffade Bojan Björn Ramstedt från Gräskö och så var det avgjort för hennes del. Efter några år flyttade även Sven och mamma Svea dit.

De två minns en ljus barndom med god kontakt med djur av alla de slag. Men nej, det blev inget jordbruk för deras del.

-Jag är nog bättre på motorer och båtar, säger Sven.

-Inte för min del heller, säger Bojan. Det innebär så mycket arbete och tänk när djuren blir sjuka, det är ett stort ansvar man tar på sig. Björns föräldrar hade också haft jordbruk på Gräskö. Så Björn visste vad det innebar. Det blev ett företag med båttaxi för oss bägge istället.

Nu tog Arthur över gården och djuren så det behövdes inga drastiska beslut att lägga ner.

Men livet förändras snabbt. Nu har Arthur lagt av på grund av hälsoskäl. Men klokt folk har förstått att det gäller att inte ge upp. Det ligger ett värde i åkrar, det ligger ett värde att behålla landskapet. Datorer betar inga åkrar, det gör djur.

Så i dag har ett gäng entusiastiska fårhållare arrenderat stallar och betesmarken i Källviken och vill fortsätta med det som skärgårdsbönderna började för hundratals år sedan.

Svea vispade smeten till blodplättarna för ett antal år sedan.

Kanske fler av oss kommer att göra detsamma en dag framöver. Inte Bojan eller Sven. Men någon annan i nästa generation. Eller nästa.

Man vet aldrig vad som kommer att hända. Eller vad som blir nödvändigt. Men vad man vet är att mat är viktig för vår överlevnads skull. Så det är nog inte så tokigt att förbereda sig om affärens hyllor en dag står tomma. Då blir gamla tiders erfarenheter guld värda.

Text: Anita Bertilsson

FÖLJ KERSTINS RECEPT – SÅ ENKELT OCH SÅ GOTT!

”Kerstin på skäret” heter boken som handlar om Kerstin Fogelström. Kerstin har berättat om sitt liv under sina drygt 50 år på ön Sundskär för vännerna Björn och Sirkka Frändegård. Tuffa livsvillkor handlar det om på en ö utan el och andra moderna bekvämligheter.

Det strålar ut en värme ur texten som fler läsare borde ta del av. Inte minst från de sidor där Kerstin välvilligt delar med sig av sina recept på både fiskrätter och annat smått och gott.

Det här handlar om skärgårdskultur tycker vi i hembygdsföreningen.

Här är recept som vi hoppas ni får glädje och nytta av.

Kerstins skrabbeluckor

När Kerstin får oväntat besök eller när hon vill locka hantverkare komma ut för någon reparation, då tillagar hon ofta sina skrabbeluckor.

- 1 ägg
- 1 dl socker
- 1 ½ tsk bakpulver
- 1 – 1 ½ dl gräddmjölk
- 3 dl mjöl

Vispa ihop ägget med sockret. Blanda ihop resten och grädda i smör i en stekpanna. Klicka ut i små klimpar. På båda sidorna. Doppa i socker. Serveras varma.

Ingen dum idé – eller hur?

Kerstins Fiskbullar

1 kg fiskfile (helst gädda)

- 1 stor lök
- 1 ägg
- ½ kkp vatten
- 1 dl ströbröd
- 2 km vitpeppar
- 3 tsk salt

Mal fisk och lök. Vispa ägget med vatten. Blanda ihop och vispa till färsen blir fast, ungefär som till köttfärs. Forma till bullar. Kokas i fiskbuljong ca 25 minuter. De flyter upp efter ett tag.

Ingen dum idé – eller hur?

SPÄNNADE BILDER

Från Erik Åhman, Duvnäs

Erik Åhman som sedan många år bor stora delar av året i Duvnäs strax söder om Kolsvik på Yxlan har samlat bilder från början av 1900-talet till nu. Erik har sänt oss i föreningen ett knippe bilder som vi tycker platsar i vår årsskrift.

Några av personerna vet vi vilka de är och var de befinner sig – andra har vi inte namnen på. Men det spelar inte så stor roll för vår läsekrets. Det är atmosfären som är så – jag vet inte hur jag ska beskriva det riktigt – spännande.

Och bilden av Axel Carlsson framför näten tog vi med för att den är skojig. Han ser så himla stolt ut.

Bakom hänger näten med sina korkflöten och i håven ligger det inte alltför många kilo fisk.

Men man undrar inför alla bilder: Hur hade människorna det egentligen?

Var det bättre då? Lugnare? Enklare? Det finns självklart inga svar på de frågorna.

1918 - Axel med sina nät

1918 var det första världskriget knappt avslutat och att det skulle bli ett nytt, ändå mer fruktansvärt krig, kunde man inte tänka sig.

Men så blev det.

Under tiden. Skärgården i början av 1900-talet och framåt erbjöd en skönhet och ett lugn för stadsborna som hade börjat leta sig ut hit sommartid. För bofasta skärgårdsbor gällde det att samma årstid få ihop så mycket som möjligt för att överleva hösten och vintern tills kreaturen åter kunde släppas ut på bete. Och att så tidigt som möjligt få fisk och kött nedsaltade i tunnor och källare så det räckte fram till nästa vår.

Men för alla – för skärgårdsbor såväl som längtande stadsbor – fanns sommarens skärgård med holmar och glittrande fjärdar. Det var upplevelser som alla kunde dela! Även om en del hade mer tid att njuta av den!

Och sedan kunde de sistnämnda ta skärgårdsbåten in till ljusen i Stockholm när mörkret åter började lägga sig över vikar och stränder.

Öbornas strävsamma liv fortsatte som förut. Inte för alla. Som alltid hos unga människor fanns en längtan att prova något nytt. Många skärgårdspojkar gick till sjöss, de unga kvinnorna fick arbete som pigor eller annat i Stockholm. En del återvände efter några år, andra inte.

Nu till bilderna. Det här var bara lite kringprat som egentligen inte hör till. Eller också gör det så.

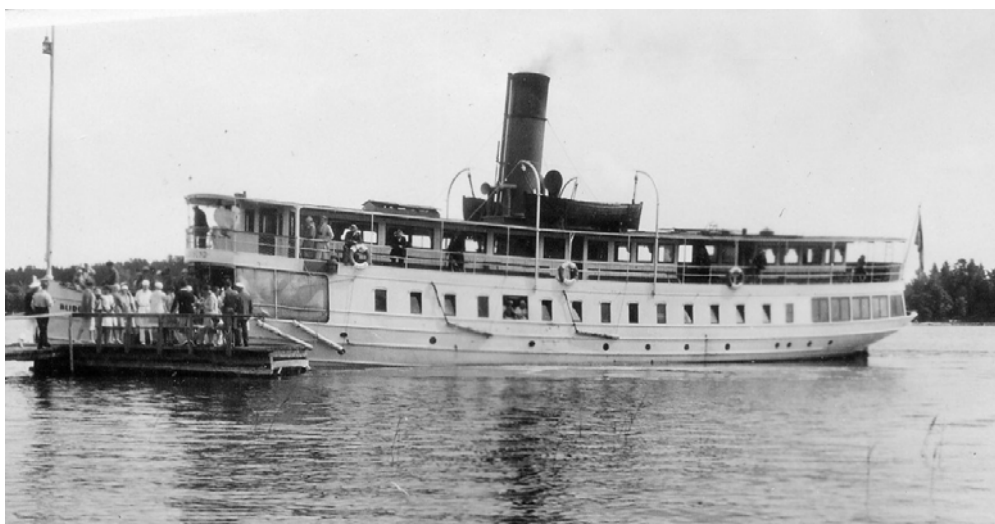

Året är 1911. Erik har skrivit att det är bryggan med mors syskon. Det borde alltså vara Duvnäs brygga. Att bilden är så läcker beror på att två av kvinnorna har så häftiga hattar – hur fasiken klarade de dem när det blåste – var det så att de bar dessa enorma hattar i och med att de var gifta. Tror att det var så. De andra tre hade mer typ schaletter och verkade yngre. Om det var så får man hoppas att de förblev ogifta så de slapp dessa hattar. Det ligger en karl vid deras fötter. Var det en blivande fästman? Annars hade han nog inte fått ligga där i lugn och ro. Och kunde kolla på benen på tjejkarna. Tror jag.

Här är Axel Carlsson, familjen var grannar till Åhmans, framför näten. Axel står så roligt med fötterna och stoltheten lyser ur ögonen. Året är 1918. Tänk det är nästan hundra år sedan.

Nu är året 1926. Samme Axel Carlsson sitter nu i båten och kör en snurra. Trodde inte det fanns dylika snurror då men här är ett bevis på detta. Det är vid Norrsunds brygga. De fyra ser inte så där vidare uppspelta ut men det kanske beror på att där inte fanns några kvinnor med hattar i båten. Det brukar bli en gladare stämning med blandad besättning!

1928 hade allas vår Blidösund lagt till vid Duvnäs brygga. Det är mycket folk på den lilla bryggan men den ser ut att hålla ett tag till. Kjolarna på kvinnorna på bryggan har blivit bra mycket kortare än 1911. Modet förändras. Men än skulle inte kvinnor ha djärvheten att uppträda i byxor. När fick de det förresten?

1941. Den här bilden kan vi bara inte undanhålla läsarna. Tänk hösten 1941 när det var fullt krig runt om i Europa. Nu ska Blidösund hämta den lille grabben Erik som står med sin mamma för vidare färd in mot Stockholm. Det är den minsta parveln till höger på bilden. Blidsundet ligger tyst och väntar på de kalla krigsvintrarna. Och hur skulle det bli? Skulle Sverige dras in i kriget?

Text: Anita Bertilsson

BLIDÖ SOCKENS HEMBYGDSFÖRENING

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2012

Föreningen har under året haft 203 betalande medlemmar.

Styrelsen har under året haft 8 protokollförda sammanträden.

Årsmöte i Stockholms läns hembygdsförbund gick av stapeln den 24 april i Nynäshamn. 2 delegater från föreningen deltog. Christina Pettersson från Vätö valdes till ny förbundsordförande.

Ordinarie årsmöte hölls 18 februari i Sockenstugan, Blidö Gård. Efter de sedvanliga årsmötesförhandlingarna och en aktuell lägesrapport om verksamheten visades en film om s/s Norrtälje-Människorna, båten och historien.

Vårsmöte hölls 28 april i Sockenstugan, Blidö Gård. Tema för dagen var "Gamla vrak" och Norrtälje Dykarklubb berättade om gamla vrak i vår närmiljö och vad man får/ inte får göra samt en genomgång av utrustning. Magdalena Rinaldo kåserade om sin far och hans författarskap.

Kyrkogårdsvandringen 19 maj hölls av Kerstin Roxell, Rune Erlandsson och Palle Lindqvist som alla besitter stor personkännedom om kommunens invånare genom sina livslånga engagemang inom ett flertal områden.

Nationaldagen 6 juni genomfördes traditionsenligt i samarbete med Föreningsrådet och Gunnel Blomkvist, PRO, var sammankallande i planeringsgruppen. På programmet stod naturvandring på Auroraängen, flagghissning med tal av meteorolog Åsa Rasmusson. Till frukosten, anordnad av PRO, en paneldebatt med Kurt Lodénius som berörde framtiden för Auroraängen och Almviks Föreningshus. Det var öppet hus vid Båtsmanstorpet och Blidö IP, Danslaget Aurora dansade, Tomas Swing spelade upp till allmän dans och dagen avslutades med filmvisning "Blidökriget" och påföljande konsert i Blidö Kyrka med Ö-kören.

Hembygdsgdagen hölls 29 juli då huvudattraktionen var återinvigning av det nyrenoverade Båtsmanstorpet nr 20, Södra Roslags 1:a dels Kompani. Sponsorer, som gjort renoveringen möjlig, var särskilt inbjudna. Christina Pettersson, ordförande för Stockholms Läns Hembygdsförbund, klippte bandet till det "nya" torpet. Det bjöds på dragspelsmusik av Bengt Allan och lokala spelmän, tårta från Roffe Bagar'n åts med god aptit. Danslaget Aurora dansade och bjöd även upp andra hugade till dans. Blomster- och kryddlandet visades upp och berättades om av Birgitta Angeberg-Edlund. Det kom drygt 100 personer för att fira denna dag tillsammans med hembygdsföreningen.

Byvandringen denna sommar utgick från Furusund 4 augusti och Birgitta Nilsson var dagens guide. Det var ca 25 personer som intresserat lyssnade och lärde av allt som berättades.

Allmogeåtsseglingen genomfördes 18 augusti med start och mål vid Stämmarsund. 20 anmälda båtar gick till start. Intresset är stort och antalet deltagande båtar har ökat år från år. Segelbåtar och roddbåtar tävlade var för sig. Pris gick till snabbaste segelbåt, snabbaste roddbåt, bästa tidstypiska båt och kläder, bästa ekipage samt totalsegrare. Dagen avslutades med gemensam lunch och prisutdelning på Blidö Vårdshus.

Höstmöte hölls på Yxlö Bygdegård 3 november. Temat var släktforskning och inbjudna gästföreläsare var Anders Thornström från Krigsarkivet och Björn Bergström från Norrtälje Släktforskarförening. För förtäringen stod Bertil och Inga-Maj Jansson för. Syftet med temat var att väcka intresset för släktforskning samt att starta upp utbildning. Intresset för släktforskning har visat sig vara stort. Inbjudan till medlemmarna skickades för första gången med e-post. Om det har haft någon inverkan på deltagarantalet kommer en senare utvärdering att visa.

Julmarknad vid Almvik gick av stapeln 8 december. Det var ett stort intresse för nästa års almanackor där temat är skolor och kolonier. Göte Lagerkvist och Sven Österman har som vanligt gjort ett utmärkt arbete med kalendrarna. I torpet bjöds det på kaffe, glögg och pepparkakor.

Övriga aktiviteter

En studieresa har gått till Upplands museum och en färd med Lännakatten.

Slätterdag vid torpet med efterföljande sillunch på Kerstin och Gösta Roxells brygga.

Göte Lagerkvist och Eva Lindström har gått en webbutbildning med 5 kurstillfällen i Norrtälje. Arrangör var Stockholms Läns Hembygdsförbund och syftet har varit att få lära sig hantera förbundets webbportal.

Guje Engström o Ewa Broberg har besökt Erikskulle och representant från Roslagsmuseet o Pythagoras har bjudits in till båtsmanstorpet, för att få inspiration och hjälp hur inreda med möbler och textilier på bästa sätt.

Årsskrift för 2012 har producerats och distribuerats till medlemmarna.

Kalender för år 2013 tagits fram med tema skolor/ kolonier. Försäljningen har hittills varit framgångsrik.

En planeringsdag har genomförts på Marholmen med externt inbjudna deltagare med olika erfarenheter av föreningsliv och bygdearbete. Syftet var att få inspiration till en förnyelse av hembygdsföreningens verksamhet. Fred Rosenthal var moderator för konferensen.

Arbetet med att färdigställa torpet har fortskridit under året men det kommer alltid att finnas arbete kvar att göra men som vår ordförande säger, "ett hem blir aldrig färdigt". Restaurering av fähuset har också påbörjats.

Båtsmanstorpet har hållit öppet hus på lördagarna hela sommaren där medlemmar ur styrelsen har tagit emot och berättat om torpet.

Medlemmar ur styrelsen har under året besökt andra föreningar i kommunen. Syftet med dessa träffar har varit att knyta kontakter och inspirera varandra till utveckling av verksamheten i den egna föreningen.

Verksamhetsplan 2013

Medlemsaktiviteter

Medlemskap i föreningen gör det lättare att sprida information om föreningens verksamhet och är även en viktig inkomstkälla. Nyrekryteringen kommer att särskilt riktas till nyinflyttade. En uppmaning till föreningsmedlemmarna att skicka in bildmaterial från bygden kommer att göras för att bygga upp ett digitalt bildarkiv. En museilokal ska iordningställas för den samling föremål som föreningen förfogar över och en utredning av möjligheten att bygga en dansbana i anslutning till båtsmanstorpet ska göras. Styrelsen planerar även att inbjuda till temadagar med inriktning på äldre hantverkskunskap.

Båtsmanstorpet

Renoveringsarbetet i och på båtsmanstorpet ska fortsätta. Fähuset behöver också repareras. Markarbeten kring båtsmanstorpet ska avslutas med iordningställande av gräsmattan, buskar och kryddlandet. Dasset ska renoveras och driftsättas. Styrelsen har ambition att hålla torpet öppet fler dagar än tidigare under sommaren.

Styrelsearbetet

Intervjuerna av äldre personer inom hembygdsföreningens område ska fortsätta och dokumenteras. En utbildning i släktforskning av representanter från styrelsen och intresserade medlemmar planeras. Arbetsgrupper för lång- och kortsiktiga projekt ska bildas för att utveckla verksamheten. Som ersättning för styrelseprotokoll utsänds kvartalsvis sammanställda

medlemsblad. En utbildning i släktforskning. Vidare information finns i Årsskriften och på hemsidan.

Kalendarium 2013

- Årsmöte den 9 februari kl. 14.00 i Almvik. Efter förhandlingarna - filmvisning om smuggling i skärgården.
- Vårstädning på Auroras äng, Almvik den 20 april. Föreningens medlemmar är välkomna att delta! PRO bjuder på förtäring.
- Vårmöte den 27 april, kl. 14.00 i Yxlö bygdegård. Programpunkt ej fastställd.
- Kyrkogårdsvandring, Blidö kyrka, den 18 maj, kl. 14.00. Information om nya gravrättsregler.
- Nationaldagen den 6 juni musik, dans, musik och servering vid torpet. Arrangör är föreningsrådet.
- Hembygdsdag med sillunch den 31 juli kl. 11.00 - 16.00. Vid torpet på Oxhalsö, Blidö.
- Byvandring i Vagnsunda, tid ej fastställd.
- Allmogebåtssegling, tid och plats ej fastställd.
- Höstmöte den 2 november kl. 14.00 i Sockenstugan. Efter mötesinformation blir det föredrag om ljusen på gravarna, "De gamles dag".

Reservation för eventuella ändringar.
Läs vidare på våra hemsidor: www.bshf.se och www.hembygd.se/blido för aktuell information.

FÖRENINGEN HAR FÅTT EN NY HEMSIDA

Du hittar den på Hembygdsförbundets Portal

www.hembygd.se/blido

VÄLKOMMEN TILL
2000 HEMBYGDSFÖRENINGAR!

HEM OM SHF VERKSAMHET FRÅGOR & SVAR FÖR AKTIVA ANPASSA TEXT A A A

Blidö Sockens Hembygdsförening

Välkommen till Blidö Sockens Hembygdsförening!
12 november 2012
NYHETER
Denna hemsida är under uppbyggnad.
Här hittar du föreningens egen hemsida

Gott Nytt 2013!
26 december 2012

*Blidö Sockens Hembygdsförening
önskar ett gott 2013!*

HITTA AKTIVITET

FEB 9 Årsmöte 2013
Plats meddelas senare...
[Till aktivitet](#)

APR 27 Vårmöte 2013
Programpunkt, ännu ej bestämt
[Till aktivitet](#)

MAJ 9 Pilgrimsvandring 2013
Tanken är att vi ska komma till Svartöga.
[Till aktivitet](#)

[Se alla aktiviteter](#) 1 2

BLI MEDLEM!
Här kan du ange ditt intresse att bli medlem
[Läs mer](#)

FÖRENINGENS BOKFÖRTECKNING
Här hittar du en förteckning över böcker om Blidösockargården
[Läs mer](#)

ÅRSSKRIFTEN 2013
Går att beställa redan nu!
[Läs mer](#)

- Blidö Sockens Hembygdsförening
- Om föreningen
- Byvandring
- Pilgrimsvandring
- Allmogesegling
- Båtsmanstorp - Oxhalsö
- Anmälan Pilgrimsvandring
- Styrelse
- Medlemskap

HÄR HITTAR DU FLER ÅRSSKRIFTER!

www.bshf.se

Om föreningen Båtsmanstorp Reparationstorp Västorp Fåhuset Kryddlandet Sök

Huvudmeny

- Start
- Styrelsen
- Protokoll
- Årsskrifter
- Rä medlems
- Statistik
- Allmogeseglingen

Årsskrifter

Föreningen har nästan sedan starten 1982 gjort en årsskrift varje år.

*Här har vi samlat tidigare utgåvor i Acrobat PDF-format.
Du kan även se och skicka ut till e-post om du vill ha en kopia av en av våra äldre årsskrifter. I så fall, vänligen kontakta oss...*

Årsskrift 1980

Årsskrift 1981

Årsskrift 1982

Årsskrift 1983

Årsskrift 1984

Årsskrift 1985

Årsskrift 1986

Årsskrift 1987

Blidö Sockens Hembygdsförening

Västerö 1542, 760 17 Blidö